

Πλάτωνος
Μ Ε Ν Ω Ν

Εἰσαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια

Παῦλος Καλλιγᾶς

στιγμή

61— ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

- 70 ΜΕΝ. Ἐχεις μοι εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἄρα διδακτὸν ἢ ἀρετὴ;
 ἢ οὐ διδακτὸν ἀλλ' ἀσκητόν; ἢ οὔτε ἀσκητόν οὔτε μαθητόν, ἀλλὰ
 φύσει παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἄλλω τινὶ τρόπῳ;
- ΣΩ. ὦ Μένων, πρὸ τοῦ μὲν Θετταλοὶ εὐδόκιμοι ἦσαν ἐν τοῖς
- b Ἑλλησιν καὶ ἐθαυμάζοντο ἐφ' ἵππικῇ τε καὶ πλούτῳ, νῦν δέ, ὡς
 ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ τοῦ σου ἐταίρου
 Ἀριστίππου πολῖται Λαρισαῖοι. τούτου δὲ ὑμῖν αἰτιὸς ἐστὶ Γορ-
 γίας· ἀφικόμενος γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐραστὰς ἐπὶ σοφίᾳ εἵληφεν
- 5 Ἀλευαδῶν τε τοὺς πρώτους, ὧν ὁ σὸς ἐραστής ἐστὶν Ἀρίστιπ-
 πος, καὶ τῶν ἄλλων Θετταλῶν. καὶ δὴ καὶ τοῦτο τὸ ἔθος ὑμᾶς
 εἴθικεν, ἀφόβως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀποκρίνεσθαι ἐάν τις τι
- c ἔρηται, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς εἰδότας, ἅτε καὶ αὐτὸς παρέχων αὐ-
 τὸν ἐρωτῶν τῶν Ἑλλήνων τῷ βουλομένῳ ὅ τι ἂν τις βούληται,
 καὶ οὐδενὶ ὅτῳ οὐκ ἀποκρινόμενος. ἐνθάδε δέ, ὦ φίλε Μένων,
 τὸ ἐναντίον περιέστηκεν· ὥσπερ αὐχμὸς τις τῆς σοφίας γέγο-
- 71 νεν, καὶ κινδυνεύει ἐκ τῶνδε τῶν τόπων παρ' ὑμᾶς οἴχεσθαι ἢ
 σοφία. εἰ γοῦν τινα ἐθέλεις οὕτως ἐρέσθαι τῶν ἐνθάδε, οὐδεὶς
 ὅστις οὐ γελάσεται καὶ ἐρεῖ· “ὦ ξένε, κινδυνεύω σοι δοκεῖν μα-
 κάριός τις εἶναι — ἀρετὴν γοῦν εἴτε διδακτὸν εἶθ' ὅτῳ τρόπῳ
- 5 παραγίγνεται εἰδέναι — ἐγὼ δὲ τοσοῦτον δέω εἴτε διδακτὸν εἴτε
 μὴ διδακτὸν εἰδέναι, ὥστ' οὐδὲ αὐτὸ ὅ τι ποτ' ἐστὶ τὸ παράπαν
 ἀρετὴ τυγχάνω εἰδώς.”

Πρόσωπα τοῦ διαλόγου

MENΩΝ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ,

ΝΕΑΡΟΣ ΔΟΥΛΟΣ (ΠΑΙΣ) ΤΟΥ ΜΕΝΩΝΟΣ, ΑΝΥΤΟΣ

MEN. Ἐχεις νὰ μοῦ πείς, Σωκράτη, ἡ ἀρετὴ εἶναι ἄραγε κάτι διδακτό, ἢ μήπως δὲν εἶναι διδακτὴ ἀλλὰ ἀποκτιέται μὲ τὴν ἐξάσκηση· ἢ μήπως πάλι δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα οὔτε ἐξάσκησης οὔτε μάθησης, ἀλλὰ ἔρχεται στοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ φύση ἢ μὲ κάποιον ἄλλον τρόπο;¹

ΣΩ. Ὡς τώρα, Μένων, οἱ Θεσσαλοὶ φημίζονταν ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνας καὶ θαυμάζονταν γιὰ τὴν ἐπίδοσή τους στὴν ἱππασία καὶ τὸν πλοῦτο, τώρα ὅμως μοῦ φαίνεται ἐπίσης γιὰ τὴ σοφία τους — καὶ προπαντὸς οἱ συμπολίτες τοῦ φίλου σου τοῦ Ἀρίστιππου, οἱ Λαρισαῖοι.² Ὑπεύθυνος γι' αὐτὸ εἶναι ὁ Ποργίας. Διότι μὲ τὸ πού ἔφτασε στὴν πόλη ἔκανε ἐραστὲς τῆς σοφίας τοὺς ἐπιφανέστερους ἀπὸ τοὺς Ἄλευάδες — πού σ' αὐτοὺς συγκαταλέγεται κι ὁ ἐραστής σου, ὁ Ἀρίστιππος — ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπόλοιπους Θεσσαλοὺς. Καὶ μάλιστα σᾶς μετέδωσε τὴν ἐξῆς συνήθεια: νὰ ἀποκρίνεστε ἄφοβα καὶ μεγαλόπρεπα σὲ ὅτιδήποτε σᾶς ἐρωτᾷ κάποιος καθὼς ταιριάζει σὲ αὐτοὺς πού ξέρουν, ὅπως ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος προσφέρεται νὰ τὸν ρωτήσῃ ὁποῖος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας θέλει ὅ,τι θέλει, καὶ δὲν ἀφήνει κανέναν δίχως νὰ τοῦ ἀποκριθεῖ.³ Ἐδῶ ὅμως, ἀγαπητέ μου Μένων, ἔχει συμβεῖ τὸ ἀντίθετο. Σὰν νὰ ἔχει πέσει κάποιου εἴδους ξηρασία σοφίας, καὶ ἡ σοφία κοντεῖ νὰ μεταναστεύσῃ ἀπὸ τοῦτον ἐδῶ τὸν τόπο σ' ἐσᾶς. Ἄν τύχει λοιπὸν νὰ ρωτήσῃς ἔτσι κάποιον ντόπιο, δὲν θὰ βρεῖς κανέναν πού νὰ μὴ γελάσῃ καὶ νὰ μὴ σοῦ πεῖ: «Ἔβενε, φαίνεται ὅτι νομίζεις πὼς εἶμαι κανένας μακάριος ἄνθρωπος, ὥστε νὰ ξέρω ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ ἢ μὲ ποιὸν τρόπο ἀποκτιέται, ἐνῶ ἐγὼ τόσο πολὺ ἀπέχω ἀπὸ τὸ νὰ γνωρίζω ἂν εἶναι διδακτὴ ἢ ὄχι, ὥστε δὲν ξέρω καλὰ-καλὰ οὔτε κἂν ἐκεῖνο πού εἶναι αὐτὴ ἢ ἴδια ἢ ἀρετὴ».⁴

b Ἐγὼ οὖν καὶ αὐτός, ὦ Μένων, οὕτως ἔχω· συμπένομαι τοῖς πολίταις τούτου τοῦ πράγματος, καὶ ἑμαυτὸν καταμέμφομαι ὡς οὐκ εἰδὼς περὶ ἀρετῆς τὸ παράπαν· ὁ δὲ μὴ οἶδα τί ἐστίν, πῶς ἂν ὁποῖόν γέ τι εἰδείην; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶναι, ὅστις Μέ-
5 νωνα μὴ γιγνώσκει τὸ παράπαν ὅστις ἐστίν, τούτον εἰδέναι εἴτε καλὸς εἴτε πλούσιος εἴτε καὶ γενναῖός ἐστιν, εἴτε καὶ τάναντία τούτων; δοκεῖ σοι οἷόν τ' εἶναι;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε. ἀλλὰ σύ, ὦ Σώκратες, ἀληθῶς οὐδ' ὅ τι
c ἀρετὴ ἐστίν οἶσθα, ἀλλὰ ταῦτα περὶ σοῦ καὶ οἴκαδε ἀπαγγέλλωμεν;

ΣΩ. Μὴ μόνον γε, ὦ ἑταῖρε, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδ' ἄλλω πω ἐν-
έτυχον εἰδῶσι, ὡς ἐμοὶ δοκῶ.

5 MEN. Τί δέ; Γοργία οὐκ ἐνέτυχες ὅτε ἐνθάδε ἦν;

ΣΩ. Ἐγώ γε.

MEN. Εἴτα οὐκ ἐδόκει σοι εἰδέναι;

ΣΩ. Οὐ πάνυ εἰμὶ μνήμων, ὦ Μένων, ὥστε οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι πῶς μοι τότε ἔδοξεν. ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνός τε οἶδε, καὶ
d σὺ ἂ ἐκεῖνος ἔλεγε· ἀνάμνησον οὖν με πῶς ἔλεγεν. εἰ δὲ βούλει, αὐτὸς εἰπέ· δοκεῖ γὰρ δήπου σοὶ ἄπερ ἐκείνῳ.

MEN. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἐκεῖνον μὲν τοῖνυν ἐώμεν, ἐπειδὴ καὶ ἄπεστιν· σὺ δὲ
5 αὐτός, ὦ πρὸς θεῶν, Μένων, τί φῆς ἀρετὴν εἶναι; εἶπον καὶ μὴ φθονήσης, ἵνα εὐτυχέστατον ψεῦσμα ἐψευσμένος ὦ, ἂν φανῆς σὺ μὲν εἰδὼς καὶ Γοργίας, ἐγὼ δὲ εἰρηκῶς μηδεὶν πώποτε εἰδῶσι ἐντετυχηκέναι.

e MEN. Ἄλλ' οὐ χαλεπὸν, ὦ Σώκратες, εἰπεῖν. πρῶτον μὲν, εἰ βούλει ἀνδρὸς ἀρετὴν, ράδιον, ὅτι αὕτη ἐστίν ἀνδρὸς ἀρετὴ, ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττειν, καὶ πράττοντα τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι
5 μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν. εἰ δὲ βούλει γυναικὸς ἀρετὴν, οὐ χα-

Κι ἐγὼ ὁ ἴδιος, Μένων, βρίσκομαι σὲ αὐτὴ τὴν κατάσταση: εἶμαι ἐξίσου ἄπορος μὲ τοὺς συμπολίτες μου σὲ αὐτὸ τὸ ζήτημα, καὶ κατηγοῶ τὸν ἑαυτὸ μου γιατί δὲν ξέρω γιὰ τὴν ἀρετὴ τὸ παραμικρὸ. Κι αὐτὸ ποὺ δὲν ξέρω τί εἶναι πῶς θὰ μπορούσα νὰ ξέρω τί λογῆς πράγμα εἶναι; Ἡ μήπως σοῦ φαίνεται δυνατὸν, κάποιος ποὺ δὲν γνωρίζει καθόλου ποιὸς εἶναι ὁ Μένων, νὰ ξέρει ἂν εἶναι ὠραῖος ἢ πλούσιος ἢ ἀπὸ καλὴ γενιά, ἢ τὰ ἀντίθετα; Νομίζεις πῶς εἶναι δυνατὸν;⁵

MEN. Ὅχι βέβαια. Ὅμως, Σωκράτη, ἀλήθεια δὲν ξέρεις οὔτε κἂν τί εἶναι ἡ ἀρετὴ; Αὐτὸ νὰ ἀναφέρω καὶ στὴν πατρίδα μου γιὰ σένα;

ΣΩ. Ὅχι μόνον αὐτό, φίλε μου, ἀλλὰ καὶ πῶς δὲν συνάντησα ὡς τώρα κανέναν ποὺ νὰ ξέρει — ἔτσι μοῦ φαίνεται.

MEN. Πῶς! Μὰ δὲν συνάντησες τὸν Γοργία ὅταν ἦταν ἐδῶ;

ΣΩ. Ἀσφαλῶς.

MEN. Ἐ, καὶ δὲν σοῦ φάνηκε πῶς ἤξερε;

ΣΩ. Δὲν ἔχω πολὺ καλὴ μνήμη, Μένων, ὥστε δὲν μπορῶ νὰ πῶ αὐτὴ τὴ στιγμὴ πῶς μοῦ φάνηκε τότε. Ἴσως ὅμως καὶ ἐκεῖνος νὰ ἤξερε, καὶ ἐσὺ αὐτὰ ποὺ ἔλεγε ἐκεῖνος. Θύμησέ μου λοιπὸν πῶς τὰ ἔλεγε. Ἡ, ἂν θέλεις, πές μου ἐσὺ ὁ ἴδιος. Ἀφοῦ ἀσφαλῶς θὰ ἔχεις τὴν ἴδια γνώμη μὲ ἐκεῖνον.⁶

MEN. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Ἄς ἀφήσουμε λοιπὸν ἐκεῖνον, μιὰ καὶ δὲν βρίσκεται ἐδῶ. Ἐσὺ ὁ ἴδιος, λοιπὸν, Μένων, μὰ τοὺς θεοὺς, τί λὲς πῶς εἶναι ἡ ἀρετὴ; Πές καὶ μὴ μοῦ τὸ ἀρνηθεῖς, ὥστε νὰ φανερωθεῖ πῶς γιὰ καλὴ μου τύχη εἶπα ψέματα, ἐφόσον ἀποδειχθεῖ πῶς, ἐνῶ ἐσὺ καὶ ὁ Γοργίας ξέρετε, ἐγὼ εἶπα ὅτι ποτὲ δὲν συνάντησα κανέναν ποὺ νὰ ξέρει.⁷

MEN. Μὰ δὲν εἶναι δύσκολο νὰ πῶ, Σωκράτη. Καὶ πρῶτα-πρῶτα, ἂν θέλεις, τὴν ἀρετὴ τοῦ ἀνδρα. Μοῦ εἶναι εὐκόλο νὰ πῶ ὅτι ἀρετὴ τοῦ ἀνδρα εἶναι ἡ ἐξῆς: τὸ νὰ εἶναι ἄξιος νὰ διοικεῖ τὴν πόλη, καὶ νὰ ἐνεργεῖ ἔτσι ὥστε νὰ εὐεργετῇ τοὺς φίλους του καὶ νὰ βλάπτει τοὺς ἐχθρούς του, ἀλλὰ ἐπίσης νὰ φροντίζει ὥστε καὶ ὁ ἴδιος νὰ μὴν πάθει τίποτα τέτοιο. Καὶ ἂν θέλεις τὴν ἀ-

λεπὸν διελθεῖν, ὅτι δεῖ αὐτὴν τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖν, σώζουσάν τε
 τὰ ἔνδον καὶ κατήκοον οὖσαν τοῦ ἀνδρός. καὶ ἄλλη ἐστὶν παι-
 72 δὸς ἀρετῆ, καὶ θηλείας καὶ ἄρρενος, καὶ πρεσβυτέρου ἀνδρός, εἰ
 μὲν βούλει, ἐλευθέρου, εἰ δὲ βούλει, δούλου. καὶ ἄλλαι πάμπολλ-
 λαι ἀρεταὶ εἰσιν, ὥστε οὐκ ἀπορία εἰπεῖν ἀρετῆς περὶ ὃ τι ἐστίν·
 καθ' ἑκάστην γὰρ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἡλικιῶν πρὸς ἕκαστον
 ἔργον ἐκάστω ἡμῶν ἡ ἀρετῆ ἐστίν, ὡσαύτως δὲ οἶμαι, ὦ Σώ-
 5 κρατες, καὶ ἡ κακία.

ΣΩ. Πολλῇ γέ τιμι εὐτυχία ἔοικα κεχρησθαι, ὦ Μένων, εἰ
 μίαν ζητῶν ἀρετὴν σμῆνός τι ἀνήρηκα ἀρετῶν παρὰ σοὶ κεί-
 10 μενον. ἀτάρ, ὦ Μένων, κατὰ ταύτην τὴν εἰκόνα τὴν περὶ τὰ
 b σμῆνη, εἴ μου ἐρομένου μελίττης περὶ οὐσίας ὃ τι ποτ' ἐστίν,
 πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἔλεγεσ ἀυτὰς εἶναι, τί ἂν ἀπεκρίνω
 μοι, εἴ σε ἠρόμην· “Ἄρα τούτῳ φῆς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς
 εἶναι καὶ διαφερούσας ἀλλήλων, τῷ μελίττας εἶναι; ἢ τούτῳ μὲν
 5 οὐδὲν διαφέρουσιν, ἄλλω δέ τῳ, οἷον ἢ κάλλει ἢ μεγέθει ἢ ἄλλω
 τῷ τῶν τοιούτων;” εἰπέ, τί ἂν ἀπεκρίνω οὕτως ἐρωτηθεῖς;

ΜΕΝ. Τοῦτ' ἔγωγε, ὅτι οὐδὲν διαφέρουσιν, ἢ μέλιτται εἰσιν,
 ἢ ἕτερα τῆς ἕτερας.

c ΣΩ. Εἰ οὖν εἶπον μετὰ ταῦτα· “Τοῦτο τοίνυν μοι αὐτὸ εἰπέ,
 ὦ Μένων· ὧ οὐδὲν διαφέρουσιν ἀλλὰ ταῦτόν εἰσιν ἅπασαι, τί
 τοῦτο φῆς εἶναι;” εἶχες δήπου ἂν τί μοι εἰπεῖν;

ΜΕΝ. Ἐγωγε.

5 ΣΩ. Οὕτω δὴ καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν· κἂν εἰ πολλαὶ καὶ παν-
 τοδαπαὶ εἰσιν, ἔν γέ τι εἶδος ταῦτόν ἅπασαι ἔχουσιν δι' ὃ εἰσὶν
 ἀρεταί, εἰς ὃ καλῶς που ἔχει ἀποβλέψαντα τὸν ἀποκρινόμενον
 τῷ ἐρωτήσαντι ἐκεῖνο δηλώσαι, ὃ τυγχάνει οὖσα ἀρετῆ· ἢ οὐ
 d μαθάνεις ὃ τι λέγω;

b1 περὶ οὐσίας A Stallbaum: περὶ οὐσίας BTW: περιουσίας F (ut vid.)

ρετή τῆς γυναίκας, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τὴν περιγράψω. Διότι αὐτὴ πρέπει νὰ φροντίζει τὸ σπίτι, συντηρώντας ὅ,τι εἶναι μέσα σὲ αὐτὸ καὶ ὑπακούοντας στὸν ἄνδρα. Ἄλλη πάλι εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ παιδιοῦ, τοῦ κοριτσιοῦ καὶ τοῦ ἀγοριοῦ, καὶ ἄλλη τοῦ ἡλικιωμένου ἀνθρώπου, εἴτε, ἂν θέλεις, τοῦ ἐλεύθερου, εἴτε τοῦ δούλου. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλες πάμπολλες ἀρετές, ἔτσι ὥστε δὲν ὑπάρχει δυσκολία στὸ νὰ πεῖ κανεὶς γιὰ τὴν ἀρετὴ τί εἶναι: διότι, ἀνάλογα μὲ τὴν κάθε πράξη καὶ τὴν κάθε ἡλικία, σὲ σχέση μὲ τὴ δουλειὰ τοῦ καθενὸς μας, ὑπάρχει ἡ ἀντίστοιχη ἀρετὴ, καὶ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, Σωκράτη, θαρρῶ καὶ ἡ κακία.⁸

ΣΩ. Φαίνεται πὼς πολὺ μὲ εὐνόησε ἡ τύχη, Μένων, ἀφοῦ, ἐνῶ ζητοῦσα μία ἀρετὴ, βρῆκα σ' ἐσένα ὀλόκληρο σμῆνος. Ὁμως πάλι, Μένων, γιὰ νὰ μείνω σὲ αὐτὴ τὴ μεταφορὰ γιὰ τὰ σμῆνη, ἂν σὲ ρωτοῦσα γιὰ τὴν οὐσία τῆς μέλισσας τί εἶναι,⁹ κι ἐσὺ μοῦ ἔλεγες πὼς αὐτὲς εἶναι πολλῶν λογιῶν, τί θὰ μοῦ ἀποκρινοῦσαν ἂν σὲ ρωτοῦσα: «Ἄραγε λὲς πὼς εἶναι πολλῶν λογιῶν καὶ διαφορετικὲς μεταξὺ τους κατὰ τὸ ὅτι εἶναι μέλισσες; Ἢ μήπως σὲ τοῦτο δὲν διαφέρουν καθόλου, ἀλλὰ ὡς πρὸς κάτι ἄλλο, ὅπως λ.χ. τὴν ὁμορφιά τους, τὸ μέγεθός τους ἢ κάτι ἄλλο τέτοιο;». Πές μου, τί θὰ ἀπαντοῦσες, ἂν σὲ ρωτοῦσα ἔτσι;

MEN. Τοῦτο βέβαια: πὼς δὲν διαφέρουν καθόλου ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη στὸ ὅτι εἶναι μέλισσες.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν σοῦ ἔλεγα μετὰ ἀπὸ αὐτά: «Τοῦτο ἀκριβῶς πές μου τώρα Μένων: αὐτὸ στὸ ὁποῖο δὲν διαφέρουν καθόλου ἀλλὰ εἶναι ὅλες τὸ ἴδιο, τί λὲς πὼς εἶναι αὐτό;». Θὰ εἶχες ἀσφαλῶς κάτι νὰ μοῦ ἀπαντήσεις.

MEN. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Ἔτσι λοιπὸν καὶ γιὰ τίς ἀρετές: ἔστω κι ἂν εἶναι πολλὲς καὶ πολλῶν λογιῶν, ὅμως ὅλες ἔχουν κάποιο κοινὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα χάρη στὸ ὁποῖο εἶναι ἀρετές,¹⁰ ποὺ παρατηρώντας το ὁ ἀποκρινόμενος νομίζω πὼς πρέπει νὰ φανερώσει στὸν ἐρωτῶντα ἐκεῖνο ποὺ εἶναι στὴν πραγματικότητα ἡ ἀρετὴ. Ἢ μήπως δὲν καταλαβαίνεις αὐτὸ ποὺ λέω;

MEN. Δοκῶ γέ μοι μανθάνειν· οὐ μέντοι ὡς βούλομαί γέ πω κατέχω τὸ ἐρωτώμενον.

5 ΣΩ. Πότερον δὲ περὶ ἀρετῆς μόνον σοι οὕτω δοκεῖ, ὦ Μένων, ἄλλη μὲν ἀνδρὸς εἶναι, ἄλλη δὲ γυναικὸς καὶ τῶν ἄλλων, ἢ καὶ περὶ ὑγείας καὶ περὶ μεγέθους καὶ περὶ ἰσχύος ὡσαύτως; ἄλλη μὲν ἀνδρὸς δοκεῖ σοι εἶναι ὑγία, ἄλλη δὲ γυναικός; ἢ
e ταῦτόν πανταχοῦ εἰδός ἐστιν, ἐάνπερ ὑγία ἦ, ἐάντε ἐν ἀνδρὶ ἐάντε ἐν ἄλλῳ ὄψωϋν ἦ;

MEN. Ἡ αὐτῇ μοι δοκεῖ ὑγεία γὰρ εἶναι καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός.

5 ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ μέγεθος καὶ ἰσχύς; ἐάνπερ ἰσχυρὰ γυνὴ ἦ, τῷ αὐτῷ εἶδει καὶ τῇ αὐτῇ ἰσχύϊ ἰσχυρὰ ἔσται; τὸ γὰρ τῇ αὐτῇ τοῦτο λέγω· οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ ἰσχύς εἶναι ἢ ἰσχύς, ἐάντε ἐν ἀνδρὶ ἢ ἐάντε ἐν γυναικί. ἢ δοκεῖ τί σοι διαφέρειν;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε.

73 ΣΩ. Ἡ δὲ ἀρετὴ πρὸς τὸ ἀρετὴ εἶναι διοίσει τι, ἐάντε ἐν παιδί ἢ ἐάντε ἐν πρεσβύτῃ, ἐάντε ἐν γυναικί ἐάντε ἐν ἀνδρὶ;

MEN. Ἐμοιγέ πως δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, τοῦτο οὐκέτι ὁμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις τούτοις.

5 ΣΩ. Τί δέ; οὐκ ἀνδρὸς μὲν ἀρετὴν ἔλεγες πόλιν εὖ διοικεῖν, γυναικὸς δὲ οἰκίαν;

MEN. Ἐγωγε.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν οἷόν τε εὖ διοικεῖν ἢ πόλιν ἢ οἰκίαν ἢ ἄλλο ὅτιοῦν, μὴ σωφρόνως καὶ δικαίως διοικοῦντα;

b MEN. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἄνπερ δικαίως καὶ σωφρόνως διοικῶσιν, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη διοικήσουσιν;

MEN. Ἀνάγκη.

5 ΣΩ. Τῶν αὐτῶν ἄρα ἀμφοτέροι δέονται, εἴπερ μέλλουσιν ἀγα-

MEN. Νομίζω πώς καταλαβαίνω. Όμως δεν κατέχω ακόμη όπως θέλω αυτό που με ρωτάς.

ΣΩ. Τι δηλαδή, μόνο στην περίπτωση τῆς ἀρετῆς νομίζεις, Μένων, πώς ἄλλη εἶναι τοῦ ἀνδρα καὶ ἄλλη τῆς γυναίκας καὶ τῶν ἄλλων, ἢ ἰσχύει τὸ ἴδιο καὶ στην περίπτωση τῆς ὑγείας καὶ τοῦ ἀναστήματος καὶ τῆς σωματικῆς δυνάμεις; Νομίζεις πώς ἄλλη εἶναι ἡ ὑγεία τοῦ ἀνδρα καὶ ἄλλη τῆς γυναίκας; Ἡ σὲ ὄλες αὐτὲς τίς περιπτώσεις τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα εἶναι τὸ ἴδιο, ἂν πρόκειται γιὰ τὴν ὑγεία, εἴτε βρῖσκεται στὸν ἀνδρα εἴτε σὲ ὁποιοδήποτε ἄλλον;

MEN. Μοῦ φαίνεται πώς ἡ ὑγεία τοῦ ἀνδρα καὶ τῆς γυναίκας εἶναι ἡ ἴδια.

ΣΩ. Καὶ τὸ ἀνάστημα, λοιπόν, καὶ ἡ δύναμη; Ἄν μία γυναίκα εἶναι δυνατή, θὰ εἶναι δυνατὴ χάρη στὸ ἴδιο χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα καὶ τὴν ἴδια δύναμη;¹¹ Μὲ «τὴν ἴδια» ἐννοῶ τὸ ἐξῆς: ὅτι ἡ δύναμη δὲν διαφέρει καθόλου ὡς πρὸς τὸ ὅτι εἶναι δύναμη, εἴτε σὲ ἀνδρα βρῖσκεται εἴτε σὲ γυναίκα. Ἡ νομίζεις πώς διαφέρει σὲ κάτι;

MEN. Ὅχι, δὲν τὸ νομίζω.

ΣΩ. Ὅμως ἡ ἀρετὴ θὰ διαφέρει σὲ κάτι ὡς πρὸς τὸ ὅτι εἶναι ἀρετὴ, ἂν εἶναι σὲ παιδί ἢ σὲ γέροντα, ἢ ἂν εἶναι σὲ γυναίκα ἢ σὲ ἀνδρα;

MEN. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, πώς κατὰ κάποιον τρόπο τούτη ἡ περίπτωση δὲν εἶναι πιά ὅμοια μὲ ἐκεῖνες τίς ἄλλες.

ΣΩ. Μὰ τί; Δὲν εἶπες πώς ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρα εἶναι νὰ διοικεῖ καλὰ τὴν πόλη καὶ τῆς γυναίκας τὸ σπίτι;

MEN. Βέβαια.

ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ διοικεῖ κανεὶς καλὰ τὴν πόλη ἢ τὸ σπίτι ἢ ὅτιδήποτε ἄλλο, ἂν δὲν διοικεῖ φρόνιμα καὶ δίκαια;

MEN. Ἀσφαλῶς ὄχι.

ΣΩ. Καὶ λοιπὸν, ἂν διοικοῦν δίκαια καὶ φρόνιμα, θὰ διοικοῦν μὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη;

MEN. Ἀναγκαστικά.

ΣΩ. Ἐπομένως καὶ οἱ δύο, καὶ ἡ γυναίκα καὶ ὁ ἀνδρας, θὰ

θοὶ εἶναι, καὶ ἡ γυνὴ καὶ ὁ ἀνὴρ, δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης.

MEN. Φαίνονται.

ΣΩ. Τί δὲ παῖς καὶ πρεσβύτης; μῶν ἀκόλαστοι ὄντες καὶ ἀδικοὶ ἀγαθοὶ ἂν ποτε γένοιοντο;

10 MEN. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἄλλὰ σώφρονες καὶ δίκαιοι;

MEN. Ναί.

c ΣΩ. Πάντες ἄρ' ἀνθρώποι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀγαθοὶ εἰσιν· τῶν αὐτῶν γὰρ τυχόντες ἀγαθοὶ γίνονται.

MEN. Ἔοικε.

ΣΩ. Οὐκ ἂν δήπου, εἴ γε μὴ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἦν αὐτῶν, τῷ αὐτῷ
5 ἂν τρόπῳ ἀγαθοὶ ἦσαν.

MEN. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πάντων ἐστίν, πειρῶ εἰπεῖν καὶ ἀναμνησθῆναι τί αὐτό φησι Γοργίας εἶναι καὶ σὺ μετ' ἐκείνου.

d MEN. Τί ἄλλο γ' ἢ ἄρχειν οἷόν τ' εἶναι τῶν ἀνθρώπων; εἴπερ ἔν γε τι ζητεῖς κατὰ πάντων.

ΣΩ. Ἄλλὰ μὴν ζητῶ γε. ἀλλ' ἄρα καὶ παιδὸς ἡ αὐτὴ ἀρετὴ, ὦ Μένων, καὶ δούλου, ἄρχειν οἷου τε εἶναι τοῦ δεσπότου, καὶ δοκεῖ σοι ἔτι ἂν δούλος εἶναι ὁ ἄρχων;

5 MEN. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐ γὰρ εἰκός, ὦ ἄριστε· ἔτι γὰρ καὶ τόδε σκόπει. ἄρχειν φῆς οἷόν τ' εἶναι. οὐ προσθήσομεν αὐτόσε τὸ δικαίως, ἀδίκως δὲ μή;

10 MEN. Οἶμαι ἔγωγε· ἡ γὰρ δικαιοσύνη, ὦ Σώκρατες, ἀρετὴ ἐστίν.

e ΣΩ. Πότερον ἀρετὴ, ὦ Μένων, ἢ ἀρετὴ τις;

MEN. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ὡς περὶ ἄλλου ὄτουσιν. οἶον, εἰ βούλει, στρογγυλότητος

χρειάζονται τὰ ἴδια, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη, ἂν πρόκειται νὰ εἶναι καλοί.

MEN. Ἔτσι φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ τὸ παιδί καὶ ὁ γέροντας; Τί, μήπως θὰ ἦταν ποτὲ δυνατὸν νὰ γίνουν καλοί, ὄντας ἀκόλαστοι καὶ ἄδικοι;

MEN. Ὅχι βέβαια.

ΣΩ. Ἀλλὰ ὄντας φρόνιμοι καὶ δίκαιοι;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Ἄρα, ἐφόσον γίνονται καλοί ὅταν ἀποκτήσουν τὰ ἴδια πράγματα, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶναι καλοί μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

MEN. Ἔτσι μοιάζει.

ΣΩ. Διότι, ἂν ἡ ἀρετὴ τους δὲν ἦταν ἡ ἴδια, δὲν θὰ ἦσαν βέβαια μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καλοί.¹²

MEN. Ἀσφαλῶς ὄχι.

ΣΩ. Ἀφοῦ λοιπὸν ὅλων ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ ἴδια, προσπάθησε νὰ πῆς καὶ νὰ θυμηθεῖς τί λέει πῶς εἶναι αὐτὴ ὁ Γοργίας, κι ἐσύ μαζί μ' ἐκεῖνον.

MEN. Μὰ τί ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ μπορεῖ κάποιος νὰ ἐξουσιάζει τοὺς ἀνθρώπους;¹³ Ἀφοῦ ζητᾷς ἓνα χαρακτηριστικὸ γιὰ ὅλες τὶς περιπτώσεις.

ΣΩ. Καὶ βέβαια ζητῶ. Ὅμως καὶ τοῦ παιδιοῦ θὰ εἶναι ἄραγε ἴδια ἡ ἀρετὴ, Μένων, καὶ τοῦ δούλου νὰ μπορεῖ νὰ ἐξουσιάζει τὸν ἀφέντη του; Καὶ νομίζεις πῶς αὐτὸς ποὺ θὰ ἐξουσιάζει θὰ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι δούλος;

MEN. Δὲν τὸ νομίζω καθόλου, Σωκράτη.

ΣΩ. Διότι δὲν εἶναι εὐλόγο, ἔξοχε ἄνθρωπε.¹⁴ Ἀλλὰ σκέψου καὶ τὸ ἐξῆς: Λές («νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐξουσιάζει»). Δὲν θὰ προσθέσουμε σὲ αὐτὸ τὸ «δίκαια, κι ὄχι ἄδικα;».

MEN. Ἔτσι νομίζω· ἐφόσον, Σωκράτη, ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀρετὴ.

ΣΩ. Τί ἀπὸ τὰ δύο, Μένων: ἀρετὴ ἢ κάποια ἀρετὴ;

MEN. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

ΣΩ. Ὅπως γιὰ ὅτιδήποτε ἄλλο. Καθώς, λ.χ. ἂν θέλεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴ στρογγυλότητα ἐγὼ θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι κάποιο σχῆμα,

5 *πéρι εἶπομι ἄν ἔγωγε ὅτι σχῆμά τί ἐστιν, οὐχ οὕτως ἀπλῶς ὅτι σχῆμα. διὰ ταῦτα δὲ οὕτως ἄν εἶπομι, ὅτι καὶ ἄλλα ἔστι σχήματα.*

MEN. Ὅρθῶς γε λέγων σύ, ἐπεὶ καὶ ἐγὼ λέγω οὐ μόνον δικαιοσύνην ἀλλὰ καὶ ἄλλας εἶναι ἀρετάς.

74 *ΣΩ. Τίνας ταύτας; εἶπέ. οἶον καὶ ἐγὼ σοι εἶπομι ἄν καὶ ἄλλα σχήματα, εἴ με κελεύεις· καὶ σὺ οὖν ἐμοὶ εἶπέ ἄλλας ἀρετάς.*

MEN. Ἡ ἀνδρεία τοῖνυν ἐμοιγε δοκεῖ ἀρετὴ εἶναι καὶ σωφροσύνη καὶ σοφία καὶ μεγαλοπρέπεια καὶ ἄλλαι πάμπολλαι.

5 *ΣΩ. Πάλιν, ὦ Μένων, ταῦτόν πεπόνθαμεν· πολλὰς αὖ ἡνρήκαμεν ἀρετὰς μίαν ζητοῦντες, ἄλλον τρόπον ἢ νυνδῆ· τὴν δὲ μίαν, ἣ διὰ πάντων τούτων ἐστίν, οὐ δυνάμεθα ἀνευρεῖν.*

b *MEN. Οὐ γὰρ δύναμαί πω, ὦ Σώκρατες, ὡς σὺ ζητεῖς, μίαν ἀρετὴν λαβεῖν κατὰ πάντων, ὡσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις.*

ΣΩ. Εἰκότως γε· ἀλλ' ἐγὼ προθυμήσομαι, ἐὰν οἶός τ' ὦ, ἡμᾶς προσβιβάσαι. μανθάνεις γάρ που ὅτι οὕτως ἔχει περὶ παντός·
5 *εἰ τίς σε ἀνέροιτο τοῦτο ὃ νυνδῆ ἐγὼ ἔλεγον, “Τί ἐστιν σχῆμα, ὦ Μένων;” εἰ αὐτῷ εἶπες ὅτι στρογγυλότης, εἴ σοι εἶπεν ἄπερ ἐγὼ, “Πότερον σχῆμα ἢ στρογγυλότης ἐστὶν ἢ σχῆμά τι;” εἶπες δήπου ἄν ὅτι σχῆμά τι.*

MEN. Πάνυ γε.

c *ΣΩ. Οὐκοῦν διὰ ταῦτα, ὅτι καὶ ἄλλα ἔστιν σχήματα;*

MEN. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἴ γε προσαιηρώτα σε ὅποια, ἔλεγεσ ἄν;

MEN. Ἐγωγε.

5 *ΣΩ. Καὶ αὖ εἰ περὶ χρώματος ὡσαύτως ἀνήρετο ὃ τι ἐστίν, καὶ εἰπόντος σου ὅτι τὸ λευκόν, μετὰ ταῦτα ὑπέλαβεν ὁ ἐρωτῶν· “Πότερον τὸ λευκόν χρώμά ἐστιν ἢ χρώμά τι;” εἶπες ἄν ὅτι χρώμά τι, διότι καὶ ἄλλα τυγχάνει ὄντα;*

b4 προσβιβάσαι c: προβιβάσαι codd. rec., Λ Burnet

όχι ότι είναι σχῆμα ἔτσι σκέτα. Καὶ θὰ μιλοῦσα ἔτσι ἐπειδὴ ὑπάρχουν κι ἄλλα σχήματα.

MEN. Καὶ θὰ μιλοῦσες σωστά, διότι κι ἐγὼ ἰσχυρίζομαι πὼς ὑπάρχει ὄχι μόνον ἡ δικαιοσύνη ἀλλὰ καὶ ἄλλες ἀρετές.¹⁵

ΣΩ. Ποιές εἶναι αὐτές; Πές. Καθὼς κι ἐγὼ θὰ σοῦ ἀνέφερα κι ἄλλα σχήματα, ἂν μοῦ τὸ ζητοῦσες. Πές μου λοιπὸν κι ἐσὺ ἄλλες ἀρετές.

MEN. Λοιπὸν, πιστεύω πὼς ἡ ἀνδρεία εἶναι ἀρετὴ καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια κι ἕνα σωρὸ ἄλλες.¹⁶

ΣΩ. Πάλι τὸ ἴδιο ἔχουμε πάθει, Μένων. Ἐνῶ ζητᾶμε μιὰν ἀρετὴ, βρήκαμε πολλές, με διαφορετικὸ τρόπο ἀπὸ πρὶν. Ὅμως τὴν μία πού βρίσκεται μέσα σὲ ὅλες αὐτὲς δὲν μπορέσαμε νὰ τὴν βροῦμε.

MEN. Ἐπειδὴ δὲν μπορῶ, Σωκράτη, νὰ συλλάβω ἀκόμη, ὅπως μοῦ ζητᾶς, μιὰν ἀρετὴ γιὰ ὅλες, ὅπως στὶς ἄλλες περιπτώσεις.

ΣΩ. Εἶναι φυσικὸ. Ἀλλὰ ἐγὼ θὰ προσπαθῆσω, ἂν μπορῶ, νὰ μᾶς φέρω κάπως πρὸ κοντά. Διότι, καθὼς καταλαβαίνεις, γιὰ ὅλα ἰσχύει τὸ ἴδιο. Ἄν κάποιος σὲ ρωτοῦσε αὐτὸ πού εἶπα μόλις τώρα: «Τί εἶναι σχῆμα, Μένων;», ἂν τοῦ ἔλεγε: «Ἡ στρογγυλότητα», ἂν μετὰ σοῦ ἔλεγε ὅπως ἐγὼ: «Τί ἀπὸ τὰ δύο: ἡ στρογγυλότητα εἶναι σχῆμα ἢ κάποιον σχῆμα;», θὰ τοῦ ἀπαντοῦσες ἀσφαλῶς: «Κάποιον σχῆμα».

MEN. Βέβαια.

ΣΩ. Ἐπειδὴ ὑπάρχουν κι ἄλλα σχήματα, ἔτσι δὲν εἶναι;

MEN. Ναι.

ΣΩ. Κι ἂν σὲ ρωτοῦσε ἀκόμα: «Ποιά εἶναι αὐτά;», θὰ τοῦ ἔλεγε;

MEN. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Κι ἂν πάλι σὲ ρωτοῦσε με τὸν ἴδιο τρόπο γιὰ τὸ χρῶμα τί εἶναι, καὶ ἂν ἐσὺ ἔλεγε: «Τὸ λευκόν», ἂν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ παρατηροῦσε ὁ ἐρωτῶν: «Τί ἀπὸ τὰ δύο: τὸ λευκὸ εἶναι χρῶμα ἢ κάποιον χρῶμα;», δὲν θὰ τοῦ ἔλεγε «Κάποιον χρῶμα», ἐπειδὴ πράγματι ὑπάρχουν κι ἄλλα;

MEN. Ἐγωγε.

d ΣΩ. Καὶ εἴ γέ σε ἐκέλευε λέγειν ἄλλα χρώματα, ἔλεγες ἂν ἄλλα, ἃ οὐδὲν ἦττον τυγχάνει ὄντα χρώματα τοῦ λευκοῦ;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὖν ὡσπερ ἐγὼ μετῆει τὸν λόγον, καὶ ἔλεγεν ὅτι “Ἄει
5 εἰς πολλὰ ἀφικνούμεθα, ἀλλὰ μὴ μοι οὕτως, ἀλλ’ ἐπειδὴ τὰ
πολλὰ ταῦτα ἐνὶ τινι προσαγορεύεις ὀνόματι, καὶ φῆς οὐδὲν
αὐτῶν ὅ τι οὐ σχῆμα εἶναι, καὶ ταῦτα καὶ ἐναντία ὄντα ἀλλή-
λοις, τί ἐστὶν τοῦτο ὃ οὐδὲν ἦττον κατέχει τὸ στρογγύλον ἢ τὸ
e εὐθύ, ὃ δὴ ὀνομάζεις σχῆμα καὶ οὐδὲν μᾶλλον φῆς τὸ στρογγύ-
λον σχῆμα εἶναι ἢ τὸ εὐθύ;” ἢ οὐχ οὕτω λέγεις;

MEN. Ἐγωγε.

ΣΩ. Ἄρ’ οὖν, ὅταν οὕτω λέγῃς, τότε οὐδὲν μᾶλλον φῆς τὸ
5 στρογγύλον εἶναι στρογγύλον ἢ εὐθύ, οὐδὲ τὸ εὐθύ εὐθὺ ἢ στρογ-
γύλον;

MEN. Οὐ δήπου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν σχῆμά γε οὐδὲν μᾶλλον φῆς εἶναι τὸ στρογ-
γύλον τοῦ εὐθέος, οὐδὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἐτέρου.

MEN. Ἀληθῆ λέγεις.

10 ΣΩ. Τί ποτε οὖν τοῦτο οὗ τοῦτο ὀνομά ἐστιν, τὸ σχῆμα; πει-
75 ρῶ λέγειν. εἰ οὖν τῶ ἐρωτῶντι οὕτως ἢ περὶ σχήματος ἢ χρώ-
ματος εἶπες ὅτι “Ἄλλ’ οὐδὲ μαθάνω ἔγωγε ὅ τι βούλει, ὦ ἀν-
θρωπε. οὐδὲ οἶδα ὅ τι λέγεις,” ἴσως ἂν ἐθαύμασε καὶ εἶπεν. “Οὐ
5 μαθάνεις ὅτι ζητῶ τὸ ἐπὶ πᾶσιν τούτοις ταῦτόν;” ἢ οὐδὲ ἐπὶ
τούτοις. ὦ Μένων, ἔχouis ἂν εἰπεῖν, εἴ τίς σε ἐρωτῶῃ. “Τί ἐστὶν
ἐπὶ τῶ στρογγύλῳ καὶ εὐθεῖ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ δὴ σχήματα
καλεῖς, ταῦτόν ἐπὶ πᾶσιν;” πειρῶ εἰπεῖν, ἵνα καὶ γένηταί σοι
μελέτη πρὸς τὴν περὶ τῆς ἀρετῆς ἀπόκρισιν.

b MEN. Μὴ, ἀλλὰ σύ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ.

MEN. Βέβαια.

ΣΩ. Κι ἂν σοῦ ζητοῦσε νὰ πεῖς ἄλλα χρώματα, δὲν θὰ ἀνεφereς ἄλλα, πού δὲν εἶναι καθόλου λιγότερο χρώματα ἀπὸ τὸ λευκό;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν συνέχιζε ὅπως ἐγὼ τῆ συζήτηση καὶ ἔλεγε ὅτι «Πάντα καταλήγουμε σὲ πολλά· ὅμως μὴ μοῦ ἀπαντᾷς ἔτσι. Ἄλλά, ἀφοῦ αὐτὰ τὰ πολλά τὰ ἀποκαλεῖς μὲ ἓνα καὶ μόνον ὄνομα, καὶ παραδέχεσαι πὼς δὲν εἶναι κανένα ἀπὸ αὐτὰ πού νὰ μὴν εἶναι σχῆμα κι ἄς εἶναι καὶ ἀντίθετα μεταξύ τους, τί εἶναι αὐτὸ πού περιλαμβάνει ἐξίσου τὸ στρογγυλὸ καὶ τὸ εὐθύ, καὶ πού τὸ ὀνομάζεις σχῆμα, καὶ λές ὅτι τὸ στρογγυλὸ δὲν εἶναι καθόλου περισσότερο σχῆμα ἀπὸ τὸ εὐθύ; Ἡ δὲν τὸ λές αὐτό;».

MEN. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. «Ὡστε λοιπὸν, ὅταν μιλάς ἔτσι, τότε ἰσχυρίζεσαι πὼς τὸ στρογγυλὸ δὲν εἶναι περισσότερο στρογγυλὸ παρὰ εὐθύ, οὔτε τὸ εὐθύ περισσότερο εὐθύ παρὰ στρογγυλὸ;».

MEN. Μὰ καὶ βέβαια ὄχι, Σωκράτη.

ΣΩ. «Ὅμως, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, λές βέβαια πὼς τὸ στρογγυλὸ δὲν εἶναι καθόλου περισσότερο σχῆμα ἀπὸ τὸ εὐθύ, οὔτε ἐκεῖνο περισσότερο ἀπὸ τοῦτο».

MEN. Ἀλήθεια λές.

ΣΩ. «Τί τέλος πάντων, λοιπὸν, εἶναι αὐτὸ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἶναι τοῦτο: τὸ 'σχῆμα'; Προσπάθησε νὰ πεῖς». Ἄν λοιπὸν σὲ αὐτὸν πού θὰ σὲ ρωτοῦσε ἔτσι γιὰ τὸ σχῆμα ἢ γιὰ τὸ χρῶμα τοῦ ἔλεγε: «Μὰ δὲν καταλαβαίνω τί θέλεις ἀνθρωπέ μου, οὔτε ξέρω τί μοῦ λές», ἴσως θὰ παραξενευόταν καὶ θὰ ἔλεγε: «Δὲν καταλαβαίνεις πὼς ζητῶ αὐτὸ πού εἶναι τὸ ἴδιο σὲ ὅλα αὐτά;». Ἡ οὔτε γιὰ τοῦτα θὰ εἶχες, Μένων, νὰ πεῖς κάτι, ἂν κάποιος σὲ ρωτοῦσε: «Τί ὑπάρχει στὸ στρογγυλὸ καὶ στὸ εὐθύ καὶ σὲ ὅλα τὰ ἄλλα πού τὰ ὀνομάζεις σχήματα, τὸ ἴδιο σὲ ὅλα;». Προσπάθησε νὰ πεῖς, σὰν ἀσκηση γιὰ τὴν ἀπόκριση στὸ ζήτημα τῆς ἀρετῆς.¹⁷

MEN. Μὴ μὲ ρωτᾷς, ἀλλὰ πὲς ἐσύ, Σωκράτη.

ΣΩ. Βούλει σοι χαρίσωμαι;

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐθελήσεις οὖν καὶ σὺ ἐμοὶ εἰπεῖν περὶ τῆς ἀρετῆς;

5 MEN. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Προθυμητέον τοῖνυν· ἄξιον γάρ.

MEN. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Φέρε δὴ, πειρώμεθά σοι εἰπεῖν τί ἐστὶν σχῆμα. σκόπει
οὖν εἰ τόδε ἀποδέχῃ αὐτὸ εἶναι· ἔστω γὰρ δὴ ἡμῖν τοῦτο σχῆμα,
10 ὃ μόνον τῶν ὄντων τυγχάνει χρώματι αἰεὶ ἐπόμενον. ἱκανῶς
c σοι, ἢ ἄλλως πως ζητεῖς; ἐγὼ γὰρ κἂν οὕτως ἀγαπῶην εἴ μοι
ἀρετὴν εἴποις.

MEN. Ἀλλὰ τοῦτό γε εὔηθες, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Πῶς λέγεις;

5 MEN. Ὅτι σχῆμά πού ἐστὶν κατὰ τὸν σὸν λόγον ὃ αἰεὶ χροῶ
ἔπεται. εἶεν· εἰ δὲ δὴ τὴν χροῶν τις μὴ φαίῃ εἶδέναι, ἀλλὰ ὡς-
αύτως ἀποροῖ ὡσπερ περὶ τοῦ σχήματος, τί ἂν οἶει σοι ἀπο-
κεκρισθαι;

ΣΩ. Τάληθῆ ἔγωγε· καὶ εἰ μὲν γε τῶν σοφῶν τις εἴη καὶ ἐ-
d ριστικῶν τε καὶ ἀγωνιστικῶν ὁ ἐρόμενος, εἵπομι' ἂν αὐτῷ ὅτι
“Ἐμοὶ μὲν εἴρηται· εἰ δὲ μὴ ὀρθῶς λέγω, σὸν ἔργον λαμβάνειν
λόγον καὶ ἐλέγχειν.” εἰ δὲ ὡσπερ ἐγὼ τε καὶ σὺ νυνὶ φίλοι ὄντες
βούλοιντο ἀλλήλοις διαλέγεσθαι, δεῖ δὴ πρατότερον πως καὶ
5 διαλεκτικώτερον ἀποκρίνεσθαι. ἔστι δὲ ἴσως τὸ διαλεκτικώ-
τερον μὴ μόνον τάληθῆ ἀποκρίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων ὧν
ἂν προομολογῆ εἶδέναι ὁ ἐρωτῶν. πειράσομαι δὴ καὶ ἐγὼ σοι
e οὕτως εἰπεῖν. λέγε γάρ μοι· τελευτήν καλεῖς τι, τοιοῦνδε λέγω
οἶον πέρασ καὶ ἔσχατον — πάντα ταῦτα ταῦτόν τι λέγω· ἴσως
δ' ἂν ἡμῖν Πρῶδικος διαφέροιο, ἀλλὰ σύ γέ που καλεῖς πεπε-

d7 προομολογῆ Gedike: προομολογῆ BTW Burnet: προσωμολόγει F

d7 ἐρωτῶν Thompson: ἐρωτώμενος c Λ

ΣΩ. Θές νὰ σοῦ κάνω τὸ χατίρι;

MEN. Ναί, ναί.

ΣΩ. Θὰ θελήσεις λοιπὸν κι ἐσὺ νὰ μοῦ πείς γιὰ τὴν ἀρετή;

MEN. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Θὰ πρέπει ἐπομένως νὰ φανῶ πρόθυμος. Διότι ἀξίζει τὸν κόπο.

MEN. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἄς προσπαθῆσω νὰ σοῦ πῶ τί εἶναι σχῆμα. Κοίταξε ἂν δέχεσαι πὼς εἶναι τὸ ἐξῆς: ἔστω λοιπὸν ὅτι γιὰ ἐμᾶς τὸ σχῆμα εἶναι αὐτὸ ποῦ μόνο αὐτὸ ἀπ' ὅσα ὑπάρχουν ἀκολουθεῖ πάντοτε τὸ χρῶμα. Σοῦ φτάνει, ἢ τὸ ζητᾶς κάπως ἄλλιῶς; Διότι ἐγὼ θὰ ἤμουν ἱκανοποιημένος κι ἔτσι ἂν μοῦ ἀπαντοῦσες γιὰ τὴν ἀρετή.¹⁸

MEN. Μά, Σωκράτη, αὐτὸ ποῦ λές εἶναι ἀπλοϊκό.

ΣΩ. Τί ἐννοεῖς;

MEN. Διότι, κατὰ τὰ λεγόμενά σου, σχῆμα εἶναι αὐτὸ ποῦ πάντοτε ἀκολουθεῖ τὸ χρῶμα. Ἄς εἶναι. Ἄν ὅμως ἔλεγε κανεὶς πὼς δὲν ξέρει τὸ χρῶμα, ἀλλὰ ὅτι τὸ ἀγνοεῖ ἐξίσου ὅπως τὸ σχῆμα, τί ἀπάντηση νομίζεις πὼς ἔχεις δώσει;¹⁹

ΣΩ. Τὴν ἀληθινή, βέβαια. Κι ἂν ὁ ἐρωτῶν ἦταν κανένας ἀπὸ τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ἐριστικούς καὶ τοὺς ἀγωνιστικούς, θὰ τοῦ ἔλεγα: «Ἐγὼ ἀπάντησα· καὶ ἂν δὲν τὰ λέω σωστά, εἶναι δική σου δουλειὰ νὰ πάρεις τὸν λόγο καὶ νὰ ἀσκήσεις ἔλεγχο». Ἐφόσον ὅμως τώρα δὲν πρόκειται γι' ἀνθρώπους ὅπως ἐγὼ κι ἐσὺ ποῦ, ὄντας φίλοι, θέλουν νὰ διαλεχθοῦν μεταξύ τους, πρέπει ἀσφαλῶς οἱ ἀπαντήσεις νὰ δίνονται κάπως πραότερα καὶ διαλεκτικότερα. Καὶ διαλεκτικότερα, θαρρῶ, σημαίνει ὄχι μόνο νὰ ἀποκρίνεται κανεὶς λέγοντας τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ νὰ χρησιμοποιεῖ τοὺς ὅρους ἐκείνους ποῦ ἔχει ἤδη συμφωνηθεῖ πὼς γνωρίζει ὁ ἐρωτῶν. Θὰ προσπαθῆσω λοιπὸν καὶ ἐγὼ ἔτσι νὰ σοῦ ἀπαντήσω.²⁰

Πές μου λοιπὸν: Ὀνομάζεις κάτι τελείωμα; Ἐννοῶ κάτι τέτοιο, ὅπως λ.χ. τὸ πέρας καὶ τὸ ἄκρο — ὅλα αὐτὰ λέγω πὼς εἶναι τὸ ἴδιο. Ἴσως βέβαια ὁ Πρόδικος νὰ διαφωνοῦσε μὲ ἐμᾶς,²¹

ράνθαι τι καὶ τετελευτηκέσαι — τὸ τοιοῦτον βούλομαι λέγειν,
5 οὐδὲν ποικίλον.

MEN. Ἀλλὰ καλῶ, καὶ οἶμαι μανθάνειν ὃ λέγεις.

76 ΣΩ. Τί δ'· ἐπίπεδον καλεῖς τι, καὶ ἕτερον αὐτὸ στερεόν, οἶον
ταῦτα τὰ ἐν ταῖς γεωμετρίαις;

MEN. Ἐγώ γε καλῶ.

ΣΩ. Ἦδη τοίνυν ἂν μάθοις μου ἐκ τούτων σχῆμα ὃ λέγω.
5 κατὰ γὰρ παντὸς σχήματος τοῦτο λέγω, εἰς ὃ τὸ στερεὸν πε-
ραίνει, τοῦτ' εἶναι σχῆμα· ὅπερ ἂν συλλαβῶν εἴπομι στερεοῦ
πέρας σχῆμα εἶναι.

MEN. Τὸ δὲ χρῶμα τί λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὑβριστής γ' εἶ, ὦ Μένων· ἀνδρὶ πρεσβύτῃ πράγματα
10 προστάττεις ἀποκρίνεσθαι, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐθέλεις ἀναμνησθεῖς
b εἰπεῖν ὅτι ποτὲ λέγει Γοργίας ἀρετὴν εἶναι.

MEN. Ἀλλ' ἐπειδάν μοι σὺ τοῦτ' εἴπῃς, ὦ Σώκρατες, ἐρῶ σοι.

ΣΩ. Κἂν κατακεκαλυμμένος τις γνοίῃ, ὦ Μένων, διαλεγο-
μένου σου, ὅτι καλὸς εἶ καὶ ἐρασταί σοι ἔτι εἰσίν.

5 MEN. Τί δή;

ΣΩ. Ὅτι οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐπιτάττεις ἐν τοῖς λόγοις, ὅπερ ποιοῦσιν
οἱ τρυφῶντες, ἅτε τυραννεύοντες ἕως ἂν ἐν ὥρᾳ ὦσιν, καὶ ἅμα
c ἐμοῦ ἴσως κατέγνωκας ὅτι εἰμὶ ἡττων τῶν καλῶν· χαρισθῆναι
οὖν σοι καὶ ἀποκρινοῦμαι.

MEN. Πάνυ μὲν οὖν χάρισαι.

ΣΩ. Βούλει οὖν σοι κατὰ Γοργίαν ἀποκρίνωμαι, ἢ ἂν σὺ μά-
5 λιστα ἀκολουθήσῃς;

MEN. Βούλομαι· πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν λέγετε ἀπορροάς τινὰς τῶν ὄντων κατὰ Ἐμ-
πεδοκλέα;

MEN. Σφόδρα γε.

ὄμως ἐσὺ ἀσφαλῶς λὲς πῶς κάτι εἶναι πεπερασμένο καὶ τελειωμένο — αὐτὸ θέλω νὰ πῶ, τίποτε παράξενο.

MEN. Ναί, τὸ λέω, καὶ νομίζω πῶς καταλαβαίνω αὐτὸ ποὺ λὲς.

ΣΩ. Καὶ τοῦτο: Ὀνομάζεις κάτι ἐπίπεδο, καὶ κάτι ἄλλο στερεό, σὰν αὐτὰ ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὴ γεωμετρία;

MEN. Βέβαια τὰ λέω.

ΣΩ. Μπορεῖς λοιπὸν μὲ βάση αὐτὰ νὰ καταλάβεις τί ὀνομάζω σχῆμα. Διότι γιὰ κάθε σχῆμα λέω τὸ ἐξῆς: Αὐτὸ στὸ ὁποῖο τελειώνει τὸ στερεό, αὐτὸ εἶναι σχῆμα. Ποὺ θὰ μπορούσα νὰ τὸ διατυπώσω συνοπτικά, πῶς τὸ σχῆμα εἶναι τὸ πέρασ τοῦ στερεοῦ.²²

MEN. Καὶ χρῶμα τί ὀνομάζεις, Σωκράτη;²³

ΣΩ. Εἶσαι προπέτης, Μένων. Βάζεις ἕναν γέρο ἄνθρωπο νὰ σοῦ ἀποκρίνεται σὲ πράγματα, ἐνῶ ὁ ἴδιος δὲν θέλεις νὰ θυμηθεῖς καὶ νὰ πεῖς τί τέλος πάντων λέει ὁ Γοργίας πῶς εἶναι ἡ ἀρετή.

MEN. Μὰ ὅταν μοῦ τὸ πεῖς αὐτό, Σωκράτη, θὰ σοῦ πῶ.

ΣΩ. Καὶ κουκουλωμένος κανεῖς θὰ καταλάβαινε, Μένων, συζητώντας μαζί σου, πῶς εἶσαι ὁμορφος καὶ ὅτι ἔχεις ἀκόμη θαυμαστές.²⁴

MEN. Γιατί αὐτό;

ΣΩ. Διότι δὲν κάνεις ἄλλο στὴν κουβέντα ἀπὸ τὸ νὰ δίνεις διαταγές, ὅπως ἀκριβῶς κάνουν οἱ κακομαθημένοι, παριστάνοντας, ὅσο βρίσκονται στὰ νιάτα τους, τὸν τύρανο. Κι ἀκόμη ἴσως πῆρες εἰδήση πῶς ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ ἀντισταθῶ στοὺς ὠραίους.²⁵ Θὰ σοῦ κάνω λοιπὸν τὸ χατίρι καὶ θὰ σοῦ ἀπαντήσω.

MEN. Βέβαια κάνε μου τὸ χατίρι.

ΣΩ. Θέλεις λοιπὸν νὰ σοῦ ἀπαντήσω μὲ τὸ τρόπο τοῦ Γοργία, ἔτσι ὥστε νὰ μπορέσεις νὰ μὲ παρακολουθήσεις καλύτερα;

MEN. Ἄν θέλω λέει!

ΣΩ. Δέχεστε λοιπὸν, σὲ συμφωνία μὲ τὸν Ἐμπεδοκλῆ, ὅτι ὑπάρχουν κάτι ἀπορροές ἀπὸ τὰ ὄντα;

MEN. Βεβαιότατα.

- 10 ΣΩ. Καὶ πόρους εἰς οὓς καὶ δι' ὧν αἱ ἀπορροαὶ πορεύονται;
 ΜΕΝ. Πάνυ γε.
- d ΣΩ. Καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν ἀρμόττειν ἐνίοις τῶν πόρων, τὰς δὲ ἐλάττους ἢ μείζους εἶναι;
 ΜΕΝ. Ἔστι ταῦτα.
 ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὄψιν καλεῖς τι;
- 5 ΜΕΝ. Ἔγωγε.
 ΣΩ. Ἐκ τούτων δὴ “σύνες ὁ τοι λέγω,” ἔφη Πίνδαρος. ἔστιν γὰρ χροῶ ἀπορροὴ σχημάτων ὄψει σύμμετρος καὶ αἰσθητός.
 ΜΕΝ. Ἄριστά μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ταύτην τὴν ἀπόκρισιν εἰρηκέναι.
- 10 ΣΩ. Ἴσως γάρ σοι κατὰ συνήθειαν εἴρηται· καὶ ἅμα οἶμαι ἐννοεῖς ὅτι ἔχοις ἂν ἐξ αὐτῆς εἰπεῖν καὶ φωνὴν ὅ ἐστι, καὶ ὁσμὴν
 e καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων.
 ΜΕΝ. Πάνυ μὲν οὖν.
 ΣΩ. Τραγικὴ γάρ ἐστιν, ὦ Μένων, ἡ ἀπόκρισις, ὥστε ἀρέσκει σοι μᾶλλον ἢ ἡ περὶ τοῦ σχήματος.
- 5 ΜΕΝ. Ἔμοιγε.
 ΣΩ. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν, ὦ παῖ Ἀλεξιδήμου, ὡς ἐγὼ ἐμαυτὸν πείθω, ἀλλ' ἐκείνη βελτίων· οἶμαι δὲ οὐδ' ἂν σοὶ δόξαι, εἰ μὴ, ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείναις τε καὶ μνηθεῖης.
- 77 ΜΕΝ. Ἀλλὰ περιμένομι ἂν, ὦ Σώκρατες, εἴ μοι πολλὰ τοιαῦτα λέγοις.
 ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν προθυμίας γε οὐδὲν ἀπολείψω, καὶ σοῦ ἕνεκα καὶ ἐμαυτοῦ, λέγων τοιαῦτα· ἀλλ' ὅπως μὴ οὐχ οἶός τ' ἔσομαι
 5 πολλὰ τοιαῦτα λέγειν. ἀλλ' ἴθι δὴ πειρώ καὶ σὺ ἐμοὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι, κατὰ ὄλου εἰπὼν ἀρετῆς περὶ ὃ τι ἐστίν, καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἐνός, ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς

ΣΩ. Καὶ πόροι στοὺς ὁποίους καὶ μέσα ἀπὸ τοὺς ὁποίους περνοῦν οἱ ἀπορροές;

MEN. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Καὶ ἀπὸ τίς ἀπορροές ἄλλες μὲν ἐφαρμύζουν σὲ μερικούς ἀπὸ τοὺς πόρους, καὶ ἄλλες εἶναι μικρότερες ἢ μεγαλύτερες;

MEN. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Λοιπὸν, δὲν ὑπάρχει κάτι ποὺ τὸ ὀνομάζεις ὄραση;

MEN. Βέβαια.

ΣΩ. Ἀπὸ αὐτὰ λοιπὸν «νιῶσε αὐτὸ ποὺ λέω», ὅπως λέει ὁ Πίνδαρος. Διότι τὸ χρῶμα εἶναι μιὰ ἀπορροὴ σχημάτων, σύμμετρη μὲ τὴν ὄραση καὶ αἰσθητή.

MEN. Ἐξόχα, Σωκράτη, μοῦ φαίνεται πῶς ἔδωσες τούτη τὴν ἀπάντηση.

ΣΩ. Ἴσως ἐπειδὴ διατυπώθηκε ὅπως ἔχεις συνηθίσει. Καὶ ἀκόμα, φαντάζομαι καταλαβαίνεις πῶς μὲ βάση αὐτὴν θὰ ἔχεις νὰ πεῖς καὶ τί εἶναι ἤχος, καὶ μυρωδιὰ κι ἄλλα πολλὰ τέτοια.

MEN. Βέβαια.

ΣΩ. Ἐπειδὴ εἶναι «τραγικὴ» ἡ ἀπόκριση, Μένων, ὁπότε σοῦ ἀρέσει περισσότερο ἀπὸ ἐκείνη γιὰ τὸ σχῆμα.²⁶

MEN. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Ὡστόσο, παιδί τοῦ Ἀλεξίδημου, ὅπως εἶμαι πεπεισμένος, δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ καλύτερη ἀλλὰ ἡ ἄλλη.²⁷ Καὶ νομίζω πῶς οὔτε σ' ἐσένα θὰ σοῦ φαινόταν καλύτερη ἂν δὲν ἦσουν ἀναγκασμένος, ὅπως μοῦ εἶπες χθές, νὰ φύγεις πρὶν ἀπὸ τὰ Μυστήρια, ἀλλὰ μποροῦσες νὰ περιμένεις καὶ νὰ μυηθεῖς.²⁸

MEN. Ἀλλὰ μπορεῖ νὰ περιμένω, Σωκράτη, ἂν μοῦ πεῖς πολλὰ τέτοια.

ΣΩ. Μὰ ἡ προθυμία νὰ πῶ τέτοια δὲν μοῦ λείπει βέβαια, καὶ γιὰ τὸ δικό σου ὄφελος καὶ γιὰ τὸ δικό μου. Μόνο ποὺ φοβᾶμαι πῶς δὲν θὰ μπορέσω νὰ πῶ πολλὰ σὰν κι αὐτά. Ὅμως ἔλα τώρα, προσπάθησε κι ἐσύ νὰ μοῦ ξεπληρώσεις τὴν ὑπόσχεση, λέγοντας γενικὰ γιὰ τὴν ἀρετὴ τί εἶναι, καὶ πάψε «νὰ κάνεις πολλὰ ἀπὸ τὸ ἓνα», ὅπως λένε πειραχτικὰ σὲ ὅσους σπάζουν

τι ἐκάστοτε οἱ σκώπτοντες, ἀλλὰ ἔασας ὄλην καὶ ὑγιή εἰπέ τι
b ἔστιν ἀρετή. τὰ δέ γε παραδείγματα παρ' ἐμοῦ εἴληφας.

MEN. Δοκεῖ τοῖνυν μοι, ὦ Σώκρατες, ἀρετὴ εἶναι, καθάπερ
 ὁ ποιητὴς λέγει, “χαίρειν τε καλοῖσι καὶ δύνασθαι.” καὶ ἐγὼ
 τοῦτο λέγω ἀρετὴν, ἐπιθυμοῦντα τῶν καλῶν δυνατὸν εἶναι πο-
 5 ρίζεσθαι.

ΣΩ. Ἄρα λέγεις τὸν τῶν καλῶν ἐπιθυμοῦντα ἀγαθῶν ἐπιθυ-
 μητὴν εἶναι;

MEN. Μάλιστα γε.

ΣΩ. Ἄρα ὡς ὄντων τινῶν οἱ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν, ἐτέ-
 10 ρων δὲ οἱ τῶν ἀγαθῶν; οὐ πάντες, ὤριστε, δοκοῦσί σοι τῶν
c ἀγαθῶν ἐπιθυμεῖν;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀλλὰ τιες τῶν κακῶν;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Οἴομενοι τὰ κακὰ ἀγαθὰ εἶναι, λέγεις, ἢ καὶ γιγνώ-
 σκοντες ὅτι κακὰ ἔστιν ὅμως ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν;

MEN. Ἀμφότερα ἔμοιγε δοκοῦσιν.

ΣΩ. Ἡ γὰρ δοκεῖ τίς σοι, ὦ Μένων, γιγνώσκων τὰ κακὰ ὅτι
 κακὰ ἔστιν ὅμως ἐπιθυμεῖν αὐτῶν;

10 MEN. Μάλιστα.

d ΣΩ. Τί ἐπιθυμεῖν λέγεις; ἢ γενέσθαι αὐτῶ;

MEN. Γενέσθαι· τί γὰρ ἄλλο;

ΣΩ. Πότερον ἠγούμενος τὰ κακὰ ὠφελεῖν ἐκείνον ᾧ ἂν γέ-
 νηται, ἢ γιγνώσκων τὰ κακὰ ὅτι βλάπτει ᾧ ἂν παρῆ;

5 MEN. Εἰσὶ μὲν οἱ ἠγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν, εἰσὶν δὲ καὶ οἱ
 γιγνώσκοντες ὅτι βλάπτει.

ΣΩ. Ἡ καὶ δοκοῦσί σοι γιγνώσκειν τὰ κακὰ ὅτι κακὰ ἔστιν οἱ
 ἠγούμενοι τὰ κακὰ ὠφελεῖν;

MEN. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ τοῦτό γε.

e ΣΩ. Οὐκοῦν δῆλον ὅτι οὗτοι μὲν οὐ τῶν κακῶν ἐπιθυμοῦσιν,
 οἱ ἀγνοοῦντες αὐτά, ἀλλὰ ἐκείνων ἃ ᾠοντο ἀγαθὰ εἶναι, ἔστιν

κάτι, ἀλλὰ ἀφήνοντάς την ὀλόκληρη καὶ γερή, πὲς τί εἶναι ἡ ἀρετή, ἐφόσον πῆρες ἀπὸ ἐμένα παραδείγματα.

MEN. Μοῦ φαίνεται λοιπόν, Σωκράτη, πὼς ἡ ἀρετή εἶναι, καθὼς λέει ὁ ποιητής, («τὰ ὄμορφα νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ τὰ μπορεῖς»). Κι ἐγὼ τοῦτο ὀνομάζω ἀρετή, τὸ νὰ ἐπιθυμεῖ κανεὶς τὰ ἐξαισία πράγματα καὶ νὰ ἔχει τὴ δύναμη νὰ τὰ ἀποκτήσει.²⁹

ΣΩ. Μήπως ἐννοεῖς πὼς αὐτὸς ποὺ ἐπιθυμεῖ τὰ ἐξαισία ἐπιθυμεῖ ἀγαθὰ;

MEN. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Ἐπομένως θεωρεῖς πὼς ὑπάρχουν ὀρισμένοι ποὺ ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ, καὶ ἄλλοι ποὺ ἐπιθυμοῦν τὰ ἀγαθὰ; Δὲν πιστεύεις, ἐξαιρέτε, ὅτι οἱ πάντες ἐπιθυμοῦν τὰ ἀγαθὰ;

MEN. Ὅχι βέβαια.

ΣΩ. Ἀλλὰ ὅτι μερικοὶ ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Νομίζοντας πὼς τὰ κακὰ εἶναι ἀγαθὰ, ἐννοεῖς, ἢ καὶ ἐνῶ γνωρίζουν πὼς εἶναι κακὰ, ὅμως παρ' ὅλα ταῦτα τὰ ἐπιθυμοῦν;

MEN. Μοῦ φαίνεται πὼς συμβαίνουν καὶ τὰ δύο.

ΣΩ. Πῶς! Σοῦ φαίνεται, Μένων, ὅτι κάποιος, ἐνῶ ξέρει ὅτι τὰ κακὰ εἶναι κακὰ, ὅμως τὰ ἐπιθυμεῖ;

MEN. Μάλιστα.

ΣΩ. Τί ἐννοεῖς πὼς τὰ ἐπιθυμεῖ; Μήπως νὰ τοῦ συμβοῦν;

MEN. Νὰ τοῦ συμβοῦν. Γιατὶ τί ἄλλο;

ΣΩ. Τί ἀπὸ τὰ δύο: πιστεύοντας ὅτι τὰ κακὰ ὠφελοῦν ἐκεῖνον ποὺ θὰ τοῦ συμβοῦν, ἢ ξέροντας πὼς τὰ κακὰ βλάπτουν ὅποιον τοῦ συμβοῦν;

MEN. Εἶναι μερικοὶ ποὺ πιστεύουν πὼς τὰ κακὰ ὠφελοῦν, καὶ εἶναι ἄλλοι ποὺ γνωρίζουν ὅτι βλάπτουν.

ΣΩ. Μὰ καὶ σοῦ φαίνεται πὼς αὐτοὶ ποὺ πιστεύουν πὼς τὰ κακὰ ὠφελοῦν ξέρον ὅτι τὰ κακὰ εἶναι κακὰ;

MEN. Ὅχι, αὐτὸ δὲν μοῦ φαίνεται νὰ 'ναι ἔτσι.

ΣΩ. Ἐπομένως εἶναι φανερὸ πὼς ἐτοῦτοι μὲν, αὐτοὶ ποὺ τὰ ἀγνοοῦν, δὲν ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ ἀλλὰ ἐκεῖνα ποὺ νομίζουν πὼς εἶναι ἀγαθὰ, ἐνῶ αὐτὰ εἶναι κακὰ. Ὅποτε αὐτοὶ ποὺ τὰ ἀγνοοῦν

δὲ ταυτὰ γε κακά· ὥστε οἱ ἀγνοοῦντες αὐτὰ καὶ οἰόμενοι ἀγαθὰ εἶναι δῆλον ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμοῦσιν. ἢ οὐ;

5 MEN. Κινδυνεύουσιν οὗτοί γε.

ΣΩ. Τί δέ; οἱ τῶν κακῶν μὲν ἐπιθυμοῦντες, ὡς φῆς σύ, ἡγούμενοι δὲ τὰ κακὰ βλάπτειν ἐκείνον ᾧ ἂν γίγνηται, γινώσκουσιν δῆπου ὅτι βλαβήσονται ὑπ' αὐτῶν;

MEN. Ἀνάγκη.

78 ΣΩ. Ἄλλὰ τοὺς βλαπτομένους οὗτοι οὐκ οἴονται ἀθλίου εἶναι καθ' ὅσον βλάπτονται;

MEN. Καὶ τοῦτο ἀνάγκη.

ΣΩ. Τοὺς δὲ ἀθλίου οὐ κακοδαίμονας;

5 MEN. Οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ἄθλιος καὶ κακοδαίμων εἶναι;

MEN. Οὐ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα βούλεται, ὦ Μένων, τὰ κακὰ οὐδεῖς, εἴπερ μὴ βούλεται τοιοῦτος εἶναι. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἄθλιον εἶναι ἢ ἐπιθυμῆν τε τῶν κακῶν καὶ κτᾶσθαι;

b MEN. Κινδυνεύεις ἀληθῆ λέγειν, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐδεὶς βούλεσθαι τὰ κακά.

ΣΩ. Οὐκοῦν νυνδὴ ἔλεγες ὅτι ἔστιν ἡ ἀρετὴ βούλεσθαι τε τὰγαθὰ καὶ δύνασθαι;

5 MEN. Εἶπον γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτου λεχθέντος τὸ μὲν βούλεσθαι πᾶσι ὑπάρχει, καὶ ταύτη γε οὐδὲν ὁ ἕτερος τοῦ ἐτέρου βελτίων;

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἄλλὰ δῆλον ὅτι εἴπερ ἐστὶ βελτίων ἄλλος ἄλλου, κατὰ
10 τὸ δύνασθαι ἂν εἴη ἀμείνων.

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοῦτ' ἔστιν ἄρα, ὡς ἔοικε, κατὰ τὸν σὸν λόγον ἀρετῆ,
c δύναμις τοῦ πορίζεσθαι τὰγαθὰ.

καὶ νομίζουσι πῶς εἶναι ἀγαθὰ εἶναι φανερόν ὅτι ἐπιθυμοῦν τὰ ἀγαθὰ. Ἡ ὄχι;

MEN. Ἔτσι μοιάζει γι' αὐτούς.

ΣΩ. Καὶ τί; Ἐκεῖνοι ποῦ, καθὼς λὲς ἐσύ, ἐπιθυμοῦν τὰ κακὰ καὶ πιστεύουσι πῶς τὰ κακὰ βλάπτουσι ἐκεῖνον ποῦ θὰ τοῦ συμβοῦν, ξέρουσι ἀσφαλῶς ὅτι θὰ ὑποστοῦν βλάβη ἀπὸ αὐτά;

MEN. Ἀναγκαστικά.

ΣΩ. Ὅμως ἐκεῖνοι δὲν πιστεύουσι ὅτι εἶναι δυστυχεῖς αὐτοὶ ποῦ βλάπτονται, καθ' ὅσον βλάπτονται;

MEN. Κι αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖο.

ΣΩ. Καὶ οἱ δυστυχεῖς δὲν εἶναι ἀξιολύπητοι;

MEN. Βέβαια, ἔτσι θαρρῶ.

ΣΩ. Ὑπάρχει λοιπὸν κανεὶς ποῦ νὰ ἐπιδιώκει νὰ εἶναι δυστυχῆς καὶ ἀξιολύπητος;

MEN. Δὲν μοῦ φαίνεται, Σωκράτη.

ΣΩ. Ἄρα, Μένων, κανεὶς ἀσφαλῶς δὲν ἐπιδιώκει τὰ κακὰ, ἀφοῦ δὲν θέλει νὰ εἶναι τέτοιος. Ἀφοῦ τί ἄλλο σημαίνει τὸ νὰ εἶναι κανεὶς δυστυχῆς ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιθυμεῖ τὰ κακὰ καὶ νὰ τὰ ἀποκτᾷ;

MEN. Φαίνεται νὰ ἔχεις δίκιο, Σωκράτη, καὶ πῶς κανεὶς δὲν θέλει τὰ κακὰ.

ΣΩ. Τώρα δά, λοιπὸν, δὲν εἶπες ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ νὰ ἐπιδιώκει κανεὶς τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ ἔχει τὴ δύναμη νὰ τὰ ἀποκτήσει;

MEN. Τὸ εἶπα.

ΣΩ. Ἐπομένως, ἀπὸ αὐτὰ ποῦ εἶπες, ἡ μὲν ἐπιδιώξει ὑπάρχει σὲ ὄλους, καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψὴ αὐτὴ κανεὶς δὲν εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον.³⁰

MEN. Ἔτσι προκύπτει.

ΣΩ. Εἶναι ἐπομένως φανερόν πῶς ἂν κάποιος εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον, θὰ εἶναι ἀνώτερος ὡς πρὸς τὴ δύναμη.

MEN. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Φαίνεται λοιπὸν πῶς, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια σου, ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ ἐξῆς: ἡ δύναμη νὰ ἀποκτήσει κανεὶς τὰ ἀγαθὰ.

MEN. Παντάπασι μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οὕτως ἔχειν ὡς σὺ νῦν ὑπολαμβάνεις.

ΣΩ. Ἴδωμεν δὴ καὶ τοῦτο εἰ ἀληθὲς λέγεις· ἴσως γὰρ ἂν εὖ
5 λέγοις. τὰγαθὰ δὲ φῆς οἶόν τ' εἶναι πορίζεσθαι ἀρετὴν εἶναι;

MEN. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Ἀγαθὰ δὲ καλεῖς οὐχὶ οἶον ὑγίειάν τε καὶ πλοῦτον;

MEN. Καὶ χρυσίον λέγω καὶ ἀργύριον κτᾶσθαι καὶ τιμὰς ἐν πόλει καὶ ἀρχάς.

10 ΣΩ. Μὴ ἄλλ' ἄττα λέγεις τὰγαθὰ ἢ τὰ τοιαῦτα;

d MEN. Οὐκ, ἀλλὰ πάντα λέγω τὰ τοιαῦτα.

ΣΩ. Εἶεν· χρυσίον δὲ δὴ καὶ ἀργύριον πορίζεσθαι ἀρετὴ
ἐστίν, ὡς φησι Μένων ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως πατρικὸς ξένος.
πότερον προστιθεῖς τούτῳ τῷ πόρῳ, ὦ Μένων, τὸ δικαίως καὶ
5 ὀσιώς, ἢ οὐδὲν σοι διαφέρει, ἀλλὰ κἂν ἀδίκως τις αὐτὰ πορίζη-
ται, ὁμοίως σὺ αὐτὸ ἀρετὴν καλεῖς;

MEN. Οὐ δήπου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλὰ κακίαν.

MEN. Πάντως δήπου.

10 ΣΩ. Δεῖ ἄρα, ὡς ἔοικε, τούτῳ τῷ πόρῳ δικαιοσύνην ἢ σω-
e φροσύνην ἢ ὀσιότητα προσεῖναι, ἢ ἄλλο τι μόριον ἀρετῆς· εἰ δὲ
μή, οὐκ ἔσται ἀρετὴ, καίπερ ἐκπορίζουσα τὰγαθὰ.

MEN. Πῶς γὰρ ἄνευ τούτων ἀρετὴ γένοιτ' ἂν;

ΣΩ. Τὸ δὲ μὴ ἐκπορίζειν χρυσίον καὶ ἀργύριον, ὅταν μὴ δί-
5 καιον ᾖ, μήτε αὐτῷ μήτε ἄλλῳ, οὐκ ἀρετὴ καὶ αὕτη ἐστὶν ἢ
ἀπορία;

MEN. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα μᾶλλον ὁ πόρος τῶν τοιούτων ἀγαθῶν ἢ ἢ
ἀπορία ἀρετὴ ἂν εἴη, ἀλλά, ὡς ἔοικεν, ὃ μὲν ἂν μετὰ δικαιοσύ-
79 νης γίγνηται, ἀρετὴ ἔσται, ὃ δ' ἂν ἄνευ πάντων τῶν τοιούτων,
κακία.

MEN. Δοκεῖ μοι ἀναγκαῖον εἶναι ὡς λέγεις.

MEN. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, πὼς εἶναι ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως τὸ διατυπώνεις ἐσὺ τώρα.

ΣΩ. Ἄς δοῦμε λοιπὸν ἂν κι αὐτὸ τὸ λὲς σωστά. Διότι ἐνδέχεται νὰ τὸ λὲς καλά. Ἰσχυρίζεσαι πὼς τὸ νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀποκτήσει τὰ ἀγαθὰ εἶναι ἡ ἀρετή;

MEN. Βέβαια.

ΣΩ. Καὶ μὲ ἀγαθὰ ἐννοεῖς, λ.χ., τὴν ὑγεία καὶ τὸν πλοῦτο;

MEN. Ἐννοῶ καὶ τὸ νὰ ἀποκτᾷ κανεὶς χρυσάφι καὶ ἀσήμερι καὶ τιμὲς καὶ πολιτικὴ ἐξουσία.

ΣΩ. Μήπως ἐννοεῖς πὼς τὰ ἀγαθὰ εἶναι ἄλλα ἀπὸ αὐτά;

MEN. Ὅχι, ἐννοῶ ὅλα τὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

ΣΩ. Ἄς εἶναι. Κοντολογίς, ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ ν' ἀποκτᾷ κανεὶς χρυσάφι καὶ ἀσήμερι, καθὼς λέγει ὁ Μένων ὁ οἰκογενειακὸς φίλος τοῦ Μεγάλου Βασιλιᾶ.³¹ Τί λοιπὸν, Μένων, θὰ προσέθετες στὴν ἀπόκτηση αὐτὴ τὸ «δίκαια» καὶ «μὲ εὐσέβεια», ἢ δὲν σοῦ κάνει καμιὰ διαφορὰ; Κι ἂν τὰ ἀποκτήσει κανεὶς αὐτὰ μὲ ἄδικο τρόπο, ἐσὺ τὸ ὀνομάζεις αὐτὸ ἐξίσου ἀρετὴ;

MEN. Ὅχι βέβαια, Σωκράτη.

ΣΩ. Ἀλλὰ κακία;

MEN. Ὅπως δὴποτε.

ΣΩ. Θὰ πρέπει λοιπὸν, καθὼς φαίνεται, μαζὶ μὲ τὴν ἀπόκτηση αὐτὴ νὰ ὑπάρχει καὶ δικαιοσύνη ἢ σωφροσύνη ἢ εὐσέβεια ἢ κάποιον ἄλλο μέρος τῆς ἀρετῆς. Ἄν ὅμως ὄχι, δὲν θὰ εἶναι ἀρετὴ, κι ἂς παρέχει ἀγαθὰ.

MEN. Μὰ πὼς θὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρξει ἀρετὴ δίχως αὐτά;

ΣΩ. Καὶ τὸ νὰ μὴν ἀποκτᾷ κανεὶς χρυσάφι κι ἀσήμερι οὔτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του οὔτε γι' ἄλλον ὅταν δὲν εἶναι δίκαιο, αὐτὴ ἡ ἔλλειψη δὲν εἶναι ἀρετὴ;

MEN. Ἐτσι φαίνεται.

ΣΩ. Ἐπομένως ἡ ἀπόκτηση τέτοιων ἀγαθῶν δὲν εἶναι περισσότερο ἀρετὴ ἀπὸ τὴν ἔλλειψή τους, ἀλλά, καθὼς φαίνεται, ἀρετὴ θὰ εἶναι αὐτὸ πού γίνεται μὲ δικαιοσύνη, ἐνῶ κακία αὐτὸ πού γίνεται δίχως ὅλα αὐτά.

MEN. Πιστεύω πὼς εἶναι ἀναγκαστικὰ ὅπως τὸ λὲς.³²

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτων ἕκαστον ὀλίγον πρότερον μόριον ἀρετῆς
 5 ἔφαμεν εἶναι, τὴν δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ πάντα τὰ
 τοιαῦτα;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Εἶτα, ὦ Μένων, παίζεις πρὸς με;

MEN. Τί δῆ, ὦ Σώκρατες;

10 ΣΩ. Ὅτι ἄρτι ἐμοῦ δεηθέντος σου μὴ καταγνῦναι μηδὲ κερ-
 ματίζειν τὴν ἀρετὴν, καὶ δόντος παραδείγματα καθ' ἃ δέοι ἀπο-
 κρινέσθαι, τούτου μὲν ἡμέλησας, λέγεις δέ μοι ὅτι ἀρετὴ ἐστίν
 b οἶόν τ' εἶναι τὰγαθὰ πορίζεσθαι μετὰ δικαιοσύνης· τούτο δὲ φῆς
 μόριον ἀρετῆς εἶναι;

MEN. Ἐγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν συμβαίνει ἐξ ὧν σὺ ὁμολογεῖς, τὸ μετὰ μορίου
 5 ἀρετῆς πράττειν ὃ τι ἂν πράττη, τούτο ἀρετὴν εἶναι· τὴν γὰρ
 δικαιοσύνην μόριον φῆς ἀρετῆς εἶναι, καὶ ἕκαστα τούτων. τί
 οὖν δὴ τούτο λέγω; ὅτι ἐμοῦ δεηθέντος ὄλον εἶπεν τὴν ἀρετὴν,
 αὐτὴν μὲν πολλοῦ δεῖς εἶπεν ὃ τι ἐστίν, πᾶσαν δὲ φῆς πράξιν
 ἀρετὴν εἶναι, ἅνπερ μετὰ μορίου ἀρετῆς πράττηται, ὥσπερ
 c εἰρηκῶς ὅτι ἀρετὴ ἐστὶν τὸ ὄλον καὶ ἤδη γνωσομένου ἐμοῦ, καὶ
 ἐὰν σὺ κατακερματίζης αὐτὴν κατὰ μόρια. δεῖται οὖν σοι πάλιν
 ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς αὐτῆς ἐρωτήσεως, ὦ φίλε Μένων,
 τί ἐστὶν ἀρετὴ, εἰ μετὰ μορίου ἀρετῆς πᾶσα πρᾶξις ἀρετὴ ἂν
 5 εἶη; τούτο γὰρ ἐστὶν λέγειν, ὅταν λέγῃ τις, ὅτι πᾶσα ἢ μετὰ δι-
 καιοσύνης πρᾶξις ἀρετὴ ἐστίν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι πάλιν δεῖσθαι τῆς
 αὐτῆς ἐρωτήσεως, ἀλλ' οἶει τινὰ εἰδέναι μόριον ἀρετῆς ὃ τι
 ἐστίν, αὐτὴν μὴ εἰδότα;

MEN. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

d ΣΩ. Εἰ γὰρ καὶ μέμνησαι, ὅτ' ἐγὼ σοι ἄρτι ἀπεκρινάμην περὶ
 τοῦ σχήματος, ἀπεβάλλομέν που τὴν τοιαύτην ἀπόκρισιν τὴν

ΣΩ. Ὅμως τὸ καθένα ἀπὸ αὐτά, τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ σωφροσύνῃ κι ὅλα τὰ παρόμοια, δὲν εἶπαμε πρὶν ἀπὸ λίγο πὼς εἶναι μέρος τῆς ἀρετῆς;

MEN. Ναι.

ΣΩ. Δὲν μοῦ λές, Μένων, παίζεις μαζί μου;

MEN. Γιατί, Σωκράτη;

ΣΩ. Μά, γιατί ἐνῶ τώρα μόλις σέ παρακάλεσα νὰ μὴ σπάξεις οὔτε νὰ κομματιάξεις τὴν ἀρετὴ, καὶ ἀφοῦ σοῦ ἔδωσα παραδείγματα γιὰ τὸ πὼς πρέπει νὰ ἀποκρίνεσαι, ἐσὺ τὸ ἀγνόησες αὐτὸ καὶ μοῦ λές πὼς ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀποκτᾷ τὰ ἀγαθὰ μὲ δικαιοσύνη. Μὰ αὐτὸ δὲν ἰσχυρίζεσαι ὅτι εἶναι μέρος τῆς ἀρετῆς;

MEN. Βέβαια.

ΣΩ. Ἐπομένως, ἀπ' ὅσα δέχεσαι ἔπεται πὼς τὸ νὰ κάνει κάποιος ὅ,τι κάνει μὲ ἓνα μέρος τῆς ἀρετῆς αὐτὸ εἶναι ἡ ἀρετὴ. Ἐφόσον λές πὼς ἡ δικαιοσύνη, καὶ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτά, εἶναι ἓνα μέρος τῆς ἀρετῆς.

MEN. Καὶ τί μὲ αὐτό;

ΣΩ. Θέλω νὰ πῶ τὸ ἐξῆς: πὼς ἐνῶ ἐγὼ σέ παρακάλεσα νὰ μιλήσεις γιὰ τὴν ἀρετὴ ὡς σύνολο, ἐσύ, δίχως κἂν νὰ πεῖς τί εἶναι, λές ὅτι ἀρετὴ εἶναι κάθε πράξη ἐφόσον γίνεῖ μὲ ἓνα μέρος τῆς ἀρετῆς, σὰν νὰ ἔχεις ἤδη πεῖ τί εἶναι ἡ ἀρετὴ στὸ συνολό της, ἔτσι πού νὰ μπορῶ ἐγὼ νὰ τὴν ἀναγνωρίσω ἀκόμη κι ἂν ἐσὺ τὴν κόβεις κομματάκια. Χρειάζεται λοιπόν, μοῦ φαίνεται, ἀγαπητέ μου Μένων, νὰ τεθεῖ πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ ἴδιο ἐρώτημα «Τί εἶναι ἡ ἀρετὴ;», ἂν κάθε πράξη καθίσταται ἀρετὴ μὲ κάποιον μέρος τῆς ἀρετῆς. Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ νὰ πεῖ κανεὶς, ὅταν τὸ πεῖ, πὼς κάθε πράξη μὲ δικαιοσύνη εἶναι ἀρετὴ. Ἡ μήπως δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι χρειάζεται πάλι ἡ ἴδια ἐρώτηση, ἀλλὰ πιστεύεις πὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ ξέρει τί εἶναι ἓνα μέρος τῆς ἀρετῆς δίχως νὰ ξέρει τὴν ἴδια τὴν ἀρετὴ;

MEN. Ὅχι, δὲν τὸ πιστεύω.

ΣΩ. Διότι, ἂν θυμᾶσαι, ὅταν πρὸ ὀλίγου κι ἐγὼ σοῦ ἀποκρίθηκα γιὰ τὸ σχῆμα, ἀπορρίψαμε τὴν ἀπάντησή αὐτοῦ τοῦ εἶ-

διὰ τῶν ἔτι ζητουμένων καὶ μήπω ὠμολογημένων ἐπιχειροῦσαν ἀποκρίνεσθαι.

5 ΜΕΝ. Καὶ ὀρθῶς γε ἀπεβάλλομεν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Μὴ τοίνυν, ὦ ἄριστε, μηδὲ σὺ ἔτι ζητουμένης ἀρετῆς ὅλης ὅ τι ἐστὶν οἴου διὰ τῶν ταύτης μορίων ἀποκρινόμενος δηλώσειν αὐτὴν ὄψωϋν, ἢ ἄλλο ὅτιοῦν τούτῳ τῷ αὐτῷ τρόπῳ λέγων, ἀλλὰ πάλιν τῆς αὐτῆς δεήσεσθαι ἐρωτήσεως, τίνος οὗτος ἀρετῆς λέγεις ἢ λέγεις· ἢ οὐδὲν σοι δοκῶ λέγειν;

ΜΕΝ. Ἐμοιγε δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν.

ΣΩ. Ἀπόκριναι τοίνυν πάλιν ἐξ ἀρχῆς· τί φῆς ἀρετὴν εἶναι
5 καὶ σὺ καὶ ὁ ἑταῖρός σου;

ΜΕΝ. Ὡ Σώκρατες, ἤκουον μὲν ἔγωγε πρὶν καὶ συγγενέ-
80 σθαι σοι ὅτι σὺ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν· καὶ νῦν, ὥς γέ μοι δοκεῖς, γοητεύεις με καὶ φαρμάττεις καὶ ἀτεχνῶς κατεπάδεις, ὥστε μεστὸν ἀπορίας γεγενῆναι. καὶ δοκεῖς μοι παντελῶς, εἰ δεῖ τι καὶ σκῶψαι, ὁμοιό-
5 τatos εἶναι τό τε εἶδος καὶ τᾶλλα ταύτῃ τῇ πλατεῖα νάρκη τῇ θαλαττία· καὶ γὰρ αὕτη τὸν αἰεὶ πλησιάζοντα καὶ ἀπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποικέναι·
b [ναρκᾶν] ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ στόμα ναρκῶ, καὶ οὐκ ἔχω ὅ τι ἀποκρίνωμαί σοι. καίτοι μυριάκις γε περὶ ἀρετῆς παμπόλλους λόγους εἶρηκα καὶ πρὸς πολλούς, καὶ πάνυ εὖ, ὥς γε ἑμαυτῷ ἐδόκουν· νῦν δὲ οὐδ' ὅ τι ἐστὶν τὸ παράπαν ἔχω
5 εἰπεῖν. καί μοι δοκεῖς εὖ βουλευέσθαι οὐκ ἐκπλέων ἐνθένδε οὐδ' ἀποδημῶν· εἰ γὰρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιοῖς, τάχ' ἂν ὡς γόης ἀπαχθείης.

ΣΩ. Πανούργος εἶ, ὦ Μένων, καὶ ὀλίγου ἐξηπάτησάς με.

ΜΕΝ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες;

c ΣΩ. Γινώσκω οὐδ' ἐνεκά με ἤκασας.

δους, αὐτήν ποῦ ἐπιχειρεῖ νὰ ἀπαντήσῃ με αὐτὰ ποῦ εἶναι ἀκόμη ζητούμενα καὶ δὲν ἔχουν ἤδη συμφωνηθεῖ.³³

MEN. Καὶ καλὰ κάναμε καὶ τὴν ἀπορρίψαμε, Σωκράτη.

ΣΩ. Οὔτε ἐσὺ λοιπὸν, ἐξαίρετε, μὴ νομίζεις πῶς, ἐνόσω ἀκόμη ζητοῦμε τὸ τί εἶναι ἡ ἀρετὴ ὡς σύνολο, μπορεῖς νὰ τὸ φανερώσεις σὲ ὅποιοιδήποτε ἀπαντώντας με τὰ μέρη της, ἢ λέγοντας κάτι ἄλλο ὅτιδήποτε με αὐτὸν τὸν τρόπο, ἀλλὰ θὰ ἀπαιτεῖται καὶ πάλι ἡ ἴδια ἐρώτηση: ὄντας τί ἡ ἀρετὴ, λὲς αὐτὰ ποῦ λὲς; Ἡ σοῦ φαίνεται πῶς αὐτὰ ποῦ λὲω εἶναι ἀβάσιμα;

MEN. Μοῦ φαίνεται ὅτι τὰ λὲς σωστά.

ΣΩ. Ἀποκρίσου λοιπὸν καὶ πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή: Τί λὲς πῶς εἶναι ἡ ἀρετὴ ἐσὺ καὶ ὁ φίλος σου;

MEN. Σωκράτη, εἶχα ἀκούσει καὶ πρὶν νὰ σὲ συναντήσω ὅτι δὲν κάνεις τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ βρίσκεσαι σὲ ἀπορία ὁ ἴδιος, ἀλλὰ καὶ νὰ κάνεις καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἀποροῦν. Καὶ τώρα, καθὼς μοῦ φαίνεσαι, με πλανεύεις καὶ με φαρμακεύεις καί, με δυὸ λόγια, με μαγεύεις, ἔτσι ὥστε νὰ ἔχω γεμίσει με ἀπορία. Καί, ἂν μπορῶ νὰ σὲ πειράξω λίγο, μοῦ φαίνεσαι πῶς εἶσαι ἐντελῶς ὅμοιος καὶ στὴ μορφὴ καὶ στὰ ὑπόλοιπα με ἐκείνη τὴν πλακουτῆ θαλασσινὴ μουδιάστρα. Γιατὶ κι ἐκείνη ὅποιον τὴν πλησιάζει καὶ τὴν ἀγγίζει τὸν μουδιάζει, κι ἐσὺ μοῦ φαίνεται πῶς μοῦ ἔχεις κάνει τώρα κάτι παρόμοιο. Διότι ἔχω στ' ἀλήθεια μουδιάσει καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ στόμα, καὶ δὲν ἔχω τί νὰ σοῦ ἀποκριθῶ, μολονότι ἔχω βγάλει ἀσφαλῶς χιλιάδες φορὲς ἕνα σωρὸ λόγους μπροστὰ σὲ πολὺ κόσμο σχετικὰ με τὴν ἀρετὴ, καὶ πολὺ καλὰ καθὼς νόμιζα. Ἐνῶ τώρα δὲν ἔχω νὰ πῶ οὔτε κἀν τί εἶναι. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν πῶς καλὰ κάνεις καὶ δὲν ταξιθεύεις ἀπὸ ἐδῶ, οὔτε ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὴν πατρίδα σου. Γιατὶ, ἂν κάνεις τέτοια πράγματα ξένος σὲ ἄλλη πόλη, ἐνδέχεται νὰ σὲ συλλάβουν ὡς μάγοι!³⁴

ΣΩ. Εἶσαι πανοῦργος, Μένων, καὶ παραλίγο νὰ με ξεγελάσεις.

MEN. Γιατὶ παρακαλῶ, Σωκράτη;

ΣΩ. Ξέρω γιὰ ποιὸν λόγο με παρομοίασες.

MEN. Τίνος δὴ οἶει;

ΣΩ. Ἴνα σε ἀντεικάσω. ἐγὼ δὲ τοῦτο οἶδα περὶ πάντων τῶν
καλῶν, ὅτι χαίρουσιν εἰκαζόμενοι — λυσιτελεῖ γὰρ αὐτοῖς·
5 καλαὶ γὰρ οἶμαι τῶν καλῶν καὶ αἱ εἰκόνες — ἀλλ' οὐκ ἀντει-
κάσομαί σε. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν ἢ νάρκη αὐτῇ ναρκῶσα οὕτω καὶ
τοὺς ἄλλους ποιεῖ ναρκᾶν, ἔοικα αὐτῇ· εἰ δὲ μή, οὐ. οὐ γὰρ εὐ-
πορῶν αὐτὸς τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν, ἀλλὰ παντὸς μᾶλλον
αὐτὸς ἀπορῶν οὕτως καὶ τοὺς ἄλλους ποιῶ ἀπορεῖν. καὶ νῦν
d περὶ ἀρετῆς ὃ ἐστὶν ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, σὺ μέντοι ἴσως πρότε-
ρον μὲν ἤδησθα πρὶν ἐμοῦ ἄψασθαι, νῦν μέντοι ὁμοῖος εἰ οὐκ
εἰδότε. ὁμως δὲ ἐθέλω μετὰ σοῦ σκέψασθαι καὶ συζητῆσαι ὃ τι
ποτέ ἐστιν.

5 MEN. Καὶ τίνα τρόπον ζητήσεις, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὃ μὴ
οἶσθα τὸ παράπαν ὃ τι ἐστίν; ποῖον γὰρ ὦν οὐκ οἶσθα προθέμε-
νος ζητήσεις; ἢ εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἐντύχοις αὐτῷ, πῶς εἴσῃ ὅτι
τοῦτό ἐστιν ὃ σὺ οὐκ ἤδησθα;

e ΣΩ. Μανθάνω οἶον βούλει λέγειν, ὦ Μένων. ὁρᾶς τοῦτον ὡς
ἐριστικὸν λόγον κατάγεις, ὡς οὐκ ἄρα ἔστιν ζητεῖν ἀνθρώπων
οὔτε ὃ οἶδε οὔτε ὃ μὴ οἶδε; οὔτε γὰρ ἂν ὃ γε οἶδεν ζητοῖ — οἶδεν
γάρ, καὶ οὐδὲν δεῖ τῷ γε τοιούτῳ ζητήσεως — οὔτε ὃ μὴ οἶδεν —
5 οὐδὲ γὰρ οἶδεν ὃ τι ζητήσῃ.

81 MEN. Οὐκ οὐκ σοὶ δοκεῖ λέγεσθαι ὁ λόγος οὗτος, ὦ
Σώκρατες;

ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε.

MEN. Ἐχεις λέγειν ὅπη;

5 ΣΩ. Ἐγωγε· ἀκήκοα γὰρ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν σοφῶν
περὶ τὰ θεῖα πράγματα —

MEN. Τίνα λόγον λεγόντων;

d1 ὃ ἐστὶν scripsi: ὃ ἔστιν Burnet, Bluck
c Stobaeus, Burnet

a1 οὐκ οὐκ Denniston: οὐκοῦν

MEN. Γιὰ ποιόν, νομίζεις;

ΣΩ. Γιὰ νὰ σέ παρομοιάσω κι ἐγὼ μὲ τὴ σειρά μου.³⁵ Καὶ τὸ ξέρω ἐγὼ πῶς ὅλοι οἱ ὠραῖοι χαίρονται νὰ τοὺς παρομοιάζουν, ἐπειδὴ τοὺς συμφέρει: γιατί ἀκόμη καὶ οἱ εἰκόνες τῶν ὠραίων εἶναι, φαντάζομαι, ὠραῖες — ὥστόσο δὲν θὰ σοῦ ἀνταποδώσω τὴν παρομοίωση. Ὅσον ἀφορᾷ ἐμένα, ἂν μὲν ἡ μουδιάστρα κάνει καὶ τοὺς ἄλλους νὰ μουδιάζουν ὄντας ἡ ἴδια μουδιασμένη, τότε τῆς μοιάζω. Ἄν ὅμως ὄχι, τότε ὄχι. Διότι δὲν κάνω τοὺς ἄλλους νὰ ἀποροῦν ἐνῷ βρίσκομαι ἐγὼ ὁ ἴδιος σὲ εὐπορία, ἀλλὰ κάνω καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἀποροῦν ἀπορώντας ὁ ἴδιος περισσό-τερο ἀπ' ὅποιονδήποτε ἄλλον. Ἔτσι καὶ τώρα γιὰ τὴν ἀρετὴ: Τὸ τί εἶναι ἐγὼ μὲν δὲν τὸ ξέρω, ἐσὺ ὅμως, ἐνῷ ἴσως ἤξερες προηγουμένως πρὶν νὰ μὲ ἀγγίξεις, τώρα εἶσαι ὅμοιος μὲ κάποιον πού δὲν ξέρει.³⁶ Παρ' ὅλα ταῦτα, ὅμως, θέλω νὰ σκεφθοῦμε καὶ νὰ ἀναζητήσουμε μαζὶ τί εἶναι.

MEN. Καὶ μὲ ποιόν τρόπο θὰ ἀναζητήσεις, Σωκράτη, αὐτὸ πού δὲν ξέρεις καθόλου τί εἶναι; Γιατὶ ποιό ἀπ' ὅσα δὲν ξέρεις θὰ τὸ θέσεις μπροστά σου ὡς στόχο ὥστε νὰ τὸ ἀναζητήσεις; Μὰ πὲς κι ὅτι πέφτεις ἀκριβῶς ἐπάνω του· πῶς θὰ ξέρεις ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο πού δὲν ἤξερες;³⁷

ΣΩ. Καταλαβαίνω τί θέλεις νὰ πεῖς, Μένων. Τὸ βλέπεις πῶς μοῦ ἐξυφαίνεις ὡς ἐριστικὸ ἐπιχείρημα τὸ ἐξῆς: ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ἀναζητήσῃ οὔτε αὐτὸ πού γνωρίζει οὔτε αὐτὸ πού δὲν γνωρίζει; Διότι δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἀναζητήσῃ οὔτε αὐτὸ πού γνωρίζει — μιὰ καὶ τὸ γνωρίζει καὶ δὲν χρειάζεται ἀναζήτησῃ γι' αὐτό — οὔτε αὐτὸ πού δὲν γνωρίζει — ἀφοῦ δὲν ξέρει τί νὰ ἀναζητήσῃ.³⁸

MEN. Καὶ δὲν σοῦ φαίνεται, λοιπόν, καλὸ αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα, Σωκράτη;

ΣΩ. Σὲ ἐμένα ὄχι.

MEN. Ἐχεις νὰ πεῖς σὲ ποιό σημεῖο διαφωνεῖς;

ΣΩ. Βεβαίως. Διότι ἔχω ἀκούσει ἄνδρες καὶ γυναῖκες σοφοὺς στὰ θεῖα πράγματα...

MEN. Νὰ λένε τί;

ΣΩ. Ἀληθῆ, ἔμοιγε δοκεῖν, καὶ καλόν.

MEN. Τίνα τούτων, καὶ τίνες οἱ λέγοντες;

- 10 ΣΩ. Οἱ μὲν λέγοντές εἰσι τῶν ἱερέων τε καὶ τῶν ἱερείων ὅσοι μεμέληκε περὶ ὧν μεταχειρίζονται λόγον οἷσις τ' εἶναι διδόναι·
 b λέγει δὲ καὶ Πίνδαρος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν ὅσοι θεῖοί εἰσιν. ἃ δὲ λέγουσιν, ταυτί ἐστιν· ἀλλὰ σκόπει εἴ σοι δοκοῦσιν ἀληθῆ λέγειν. φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τοτὲ μὲν τελευτᾶν — ὃ δὴ ἀποθνήσκειν καλοῦσι — τοτὲ
 5 δὲ πάλιν γίνεσθαι, ἀπόλλυσθαι δ' οὐδέποτε· δεῖν δὴ διὰ ταῦτα ὡς ὀσιώτατα διαβιώναι τὸν βίον· οἷσιν γὰρ ἂν —

Φερσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος

δέξεται, εἰς τὸν ὑπερθεὺν ἄλιον κείνων ἐνάτω ἔτει

ἀντιδοῖ ψυχὰν πάλιν,

- c ἐκ τῶν βασιλῆες ἀγανοὶ

καὶ σθένει κραιπνοὶ σοφία τε μέγιστοι

ἄνδρες αὖξοντ'· ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ἥρωες ἀγνοὶ
 πρὸς ἀνθρώπων καλέονται.

- 5 Ἄτε οὖν ἡ ψυχὴ ἀθάνατός τε οὖσα καὶ πολλάκις γεγυῖα, καὶ ἑωρακυῖα καὶ τὰ ἐνθάδε καὶ τὰ ἐν Ἄιδου καὶ πάντα χρήματα, οὐκ ἔστιν ὃ τι οὐ μεμάθηκεν· ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ ἄλλων οἷόν τ' εἶναι αὐτὴν ἀναμνησθῆναι, ἃ γε
 d καὶ πρότερον ἠπίστατο. ἄτε γὰρ τῆς φύσεως ἀπάσης συγγενούς οὐσης, καὶ μεμαθηκυίας τῆς ψυχῆς ἅπαντα, οὐδὲν κωλύει ἐν μόνον ἀναμνησθέντα — ὃ δὴ μάθησιν καλοῦσιν ἄνθρωποι —
 5 τὰλλα πάντα αὐτὸν ἀνευρεῖν, ἐάν τις ἀνδρείος ἦ καὶ μὴ ἀποκάμνη ζητῶν· τὸ γὰρ ζητεῖν ἄρα καὶ τὸ μανθάνειν ἀνάμνησις ὄλον ἐστίν. οὐκ οὖν δεῖ πείθεσθαι τούτῳ τῷ ἔριστικῷ λόγῳ· οὗτος μὲν γὰρ ἂν ἡμᾶς ἀργοὺς ποιήσειεν καὶ ἔστιν τοῖς μαλακοῖς τῶν ἀνθρώπων ἠδὺς ἀκοῦσαι, ὅδε δὲ ἐργατικούς τε καὶ ζη-

b9 ψυχὰν c: ψυχὰς Boeckh, Burnet c1 τῶν W Stobaeus: τᾶν P Burnet: τὰν B: ταν T: τᾶν F c3 αὖξοντ' Boeckh: αὖξονται c Stobaeus c4 καλέονται F: καλεῖνται BTW Stobaeus, Burnet

ΣΩ. Ἀληθινὰ λόγια, ὅπως μοῦ φάνηκε, καὶ ἐξαίσια.

ΜΕΝ. Ποιά λόγια; Καὶ ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ τὰ λένε;

ΣΩ. Αὐτοὶ ποὺ τὰ λένε εἶναι ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς καὶ τὶς ἰέρειες ἀσχολοῦνται μὲ τὸ νὰ μποροῦν νὰ δώσουν λόγο γιὰ τὰ πράγματα μὲ τὰ ὁποῖα καταγίνονται.³⁹ Ἀλλὰ τὰ λέει καὶ ὁ Πίνδαρος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ποιητὲς ποὺ εἶναι θεϊκοί. Κι αὐτὰ ποὺ λέγουν εἶναι τὰ ἐξῆς: κολίταξε μόνο ἂν σοῦ φαίνεται πὼς λένε ἀλήθεια. Λένε λοιπὸν ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατη καὶ πὼς ἄλλοτε μὲν φτάνει σὲ ἓνα τέλος — ποὺ ὀνομάζεται θάνατος— κι ἄλλοτε ξαναγεννιέται, ὅμως ποτὲ δὲν χάνεται. Γι' αὐτὸ λοιπὸν πρέπει κανεὶς νὰ περνᾷ τὴ ζωὴ του μὲ ὅσο περισσότερη εὐσέβεια γίνεται. Μιὰ καὶ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ὁποίους

*ἡ Περσεφόνη γιὰ τῆς παλιᾶς συμφορᾶς τὸ ξεπλήρωμα
τὸν ἔνατο χρόνον θὰ δεχτεῖ, καὶ στὸν ἐπάνω ἥλιον
θὰ στείλει πάλι τὴν ψυχὴν τους.*

*Ἀπὸ ἐκεῖνες λαμπροὶ βασιλιάδες θὰ γενοῦν
κι ἄντρες ὀρμητικοὶ στὴ δύναμη καὶ στὴ σοφία μέγιστοι,
ποὺ στὰ κατοπινὰ τὰ χρόνια ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους
ἀποκαλοῦνται ἥρωες ἀγνοί.⁴⁰*

Ἐφόσον, τῶρα, ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατη κι ἔχει γεννηθεῖ πολλές φορὲς κι ἔχει δεῖ ὅλα τὰ πράγματα κι ἐδῶ καὶ στὸν Ἄδη, δὲν ὑπάρχει τίποτε ποὺ νὰ μὴν τὸ ἔχει μάθει. Ἔτσι λοιπὸν δὲν εἶναι περίεργο νὰ μπορεῖ νὰ ξαναθυμηθεῖ καὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ γιὰ τὰ ἄλλα, ὅσα γνώριζε προηγουμένως.⁴¹ Καὶ δεδομένου ὅτι ὅλη ἡ φύση εἶναι συγγενικὴ καὶ ἡ ψυχὴ ἔχει μάθει τὰ πάντα, τίποτα δὲν ἐμποδίζει κάποιον, ἔχοντας ξαναθυμηθεῖ ἓνα μόνο — ποὺ αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι τὸ ὀνομάζουν μάθησις— νὰ βρεῖ μόνος του ὅλα τὰ ὑπόλοιπα, φτάνει νὰ εἶναι ἀνδρεῖος καὶ νὰ μὴν κουρασθεῖ ἀπὸ τὴν ἀναζήτησις. Ὡστε ἡ ἀναζήτησις καὶ ἡ μάθησις εἶναι στὸ σύνολό τους ἀνάμνησις. Δὲν θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ πεισθοῦμε ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἐριστικὸ λόγον· διότι θὰ μᾶς ἔκανε ὀκνηρούς. Κι ἀκούγεται γλυκὸς στ' αὐτιά τῶν μαλθακῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ὁ ἄλλος τοὺς κάνει ἐργατικούς καὶ ἐρευνητικούς. Κι ἐπειδὴ

τητικούς ποιεῖ· ὦ ἐγὼ πιστεύων ἀληθεῖ εἶναι ἐθέλω μετὰ σοῦ
ζητεῖν ἀρετὴν ὅ τι ἐστίν.

5 ΜΕΝ. Ναί, ὦ Σώκρατες· ἀλλὰ πῶς λέγεις τοῦτο, ὅτι οὐ
μανθάνομεν, ἀλλὰ ἦν καλοῦμεν μάθησιν ἀνάμνησίς ἐστιν; ἔχεις
με τοῦτο διδάξαι ὡς οὕτως ἔχει;

82 ΣΩ. Καὶ ἄρτι εἶπον, ὦ Μένων, ὅτι πανοῦργος εἶ, καὶ νῦν
ἐρωτᾷς εἰ ἔχω σε διδάξαι, ὅς οὔ φημι διδαχὴν εἶναι ἀλλ' ἀνά-
μνησιν, ἵνα δὴ εὐθύς φαίνωμαι αὐτὸς ἐμαυτῷ τὰναντία λέγων.

5 ΜΕΝ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐ πρὸς τοῦτο βλέψας
εἶπον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἔθους· ἀλλ' εἴ πῶς μοι ἔχεις ἐνδείξασθαι ὅτι
ἔχει ὥσπερ λέγεις, ἐνδειξαι.

82 ΣΩ. Ἄλλ' ἔστι μὲν οὐ ράδιον, ὅμως δὲ ἐθέλω προθυμηθῆναι
σοῦ ἔνεκα. ἀλλὰ μοι προσκάλεσον τῶν πολλῶν ἀκολούθων
b τουτωνὶ τῶν σαυτοῦ ἕνα, ὄντινα βούλει, ἵνα ἐν τούτῳ σοι ἐπι-
δείξωμαι.

ΜΕΝ. Πάνυ γε. δεῦρο πρόσελθε.

ΣΩ. Ἔλλην μὲν ἐστὶ καὶ ἑλληνίζει;

5 ΜΕΝ. Πάνυ γε σφόδρα, οἰκογενής.

ΣΩ. Πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν ὁπότερ' ἂν σοι φαίνεται, ἢ ἀναμι-
μνησκομένος ἢ μανθάνων παρ' ἐμοῦ.

ΜΕΝ. Ἀλλὰ προσέξω.

10 ΣΩ. Εἰπέ δὴ μοι, ὦ παῖ, γινώσκεις τετράγωνον χωρίον ὅτι
τοιούτον ἐστίν;

ΠΑΙ. Ἔγωγε.

c ΣΩ. Ἔστιν οὖν τετράγωνον χωρίον ἴσας ἔχον τὰς γραμμὰς
ταύτας πάσας, τέτταρας οὔσας;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐ καὶ ταυτασὶ τὰς διὰ μέσου ἐστὶν ἴσας ἔχον;

5 ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴη ἂν τοιοῦτον χωρίον καὶ μείζον καὶ ἕλαττον;

ΠΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Εἰ οὖν εἴη αὕτη ἡ πλευρὰ δυοῖν ποδοῦν καὶ αὕτη δυοῖν,
πόσων ἂν εἴη ποδῶν τὸ ὅλον; ὧδε δὲ σκοπεῖ· εἰ ἦν ταύτη δυοῖν

a7 ἔνεκα Burnet: ἔνεκεν c

b5 post οἰκογενής add. γε F Burnet

πιστεύω πώς είναι ἀληθινός, θέλω μαζί σου νὰ ἀναζητήσουμε τί είναι ἡ ἀρετή.⁴²

MEN. Ναί, Σωκράτη. Ἀλλά πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό, πῶς δὲν μαθαίνουμε, καὶ ὅτι αὐτὸ ποῦ ὀνομάζουμε μάθηση εἶναι ἀνάμνηση; Μπορεῖς νὰ με διδάξεις πῶς ἔτσι εἶναι αὐτό;

ΣΩ. Τώρα μόλις εἶπα, Μένων, ὅτι εἶσαι πανοῦργος· καὶ τώρα μὲ ρωτᾷς ἂν μπορῶ νὰ σὲ διδάξω, τὴν ὥρα ποῦ ἰσχυρίζομαι πῶς δὲν ὑπάρχει διδασκαλία ἀλλὰ ἀνάμνηση, ὥστε νὰ φανῶ ἀμέσως ὅτι ἀντιφάσκω μὲ τὸν ἑαυτό μου.

MEN. Ὅχι, μὰ τὸν Δία, Σωκράτη δὲν τὸ εἶπα μὲ αὐτὸν τὸ σκοπὸ, ἀλλὰ ἀπὸ συνήθεια. Ὡστόσο, ἂν ἔχεις κάποιον τρόπο νὰ μοῦ δείξεις πῶς εἶναι ἔτσι ὅπως τὸ λές, κάνε το.

ΣΩ. Δὲν εἶναι εὐκόλο, ἀσφαλῶς, ὅμως θέλω νὰ κάνω ὅ,τι μπορῶ γιὰ χάρη σου. Γιὰ φώναξέ μου ἓναν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς αὐτοὺς ἀκολούθους σου, ὅποιον θέλεις, γιὰ νὰ σοῦ δείξω μὲ αὐτόν.

MEN. Βεβαίως. Ἔλα ἐδῶ.

ΣΩ. Εἶναι Ἑλληνας καὶ μιλάει Ἑλληνικά;

MEN. Βεβαιότατα, ἔχει γεννηθεῖ στὸ σπίτι μας.

ΣΩ. Ἐχε λοιπὸν τὸ νοῦ σου νὰ δεῖς τί θὰ σοῦ φανεῖ: ὅτι ξαναθυμᾶται ἢ ὅτι μαθαίνει ἀπὸ ἐμένα.⁴³

MEN. Ἀσφαλῶς καὶ θὰ τὸν ἔχω.

ΣΩ. Πές μου λοιπὸν, παιδί μου, ξέρεις πῶς τὸ τετράγωνο σχῆμα εἶναι κάτι τέτοιο;

ΠΑΙ. Ναί, βέβαια.

ΣΩ. Καὶ τετράγωνο εἶναι αὐτὸ ποῦ ἔχει ὅλες αὐτὲς τὶς γραμμές, ποῦ εἶναι τέσσερες, ἴσες;

ΠΑΙ. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Δὲν θὰ ἔχει καὶ τοῦτες ἐδῶ, τὶς διάμεσες, ἴσες;

ΠΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τώρα: τὸ σχῆμα αὐτὸ μπορεῖ νὰ εἶναι μεγαλύτερο ἢ μικρότερο;

ΠΑΙ. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν τούτη ἢ πλευρὰ εἶναι δύο πόδια, καὶ αὐτὴ ἐπίσης δύο, πόσων ποδιῶν θὰ εἶναι τὸ σύνολο; Δές το ἔτσι: ἂν ἀπὸ

MEN. Φαίνεται.

b ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ αἰεὶ ἡ ἀλήθεια ἡμῖν τῶν ὄντων ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀθάνατος ἂν ἡ ψυχὴ εἴη, ὥστε θαρροῦντα χρῆ ὁ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος νῦν — τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ μὴ μεμνημένος — ἐπιχειρεῖν ζητεῖν καὶ ἀναμνησθεσθαι;

5 MEN. Εὖ μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδ' ὅπως.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐμοί, ὦ Μένων, καὶ τὰ μὲν γε ἄλλα οὐκ ἂν πάνυ ὑπὲρ τοῦ λόγου δισχυρισαίμην· ὅτι δ' οἰόμενοι δεῖν ζητεῖν ἂ μὴ τις οἶδεν βελτίους ἂν εἴμεν καὶ ἀνδρικώτεροι καὶ ἤττον ἀργοὶ ἢ εἰ οἰοίμεθα ἂ μὴ ἐπιστάμεθα μηδὲ δυνατόν εἶναι εὐρεῖν
c μηδὲ δεῖν ζητεῖν, περὶ τούτου πάνυ ἂν διαμαχοίμην, εἰ οἶός τε εἴην, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ.

MEN. Καὶ τοῦτο μὲν γε δοκεῖς μοι εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ ὁμονοοῦμεν ὅτι ζητητέον περὶ οὗ μὴ
5 τις οἶδεν, ἐπιχειρήσωμεν κοινῇ ζητεῖν τί ποτ' ἐστὶν ἀρετή;

MEN. Πάνυ μὲν οὖν. οὐ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἐγωγε ἐκείνο ἂν ἤδιστα, ὅπερ ἠρόμην τὸ πρῶτον, καὶ σκεψαίμην καὶ ἀκούσαιμι, πότερον ὡς διδακτῶ ὄντι αὐτῶ δεῖ ἐπιχειρεῖν, ἢ ὡς
d φύσει ἢ ὡς τίνι ποτὲ τρόπῳ παραγιγνομένης τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀρετῆς.

ΣΩ. Ἄλλ' εἰ μὲν ἐγὼ ἤρχον, ὦ Μένων, μὴ μόνον ἐμαυτοῦ ἀλλὰ καὶ σοῦ, οὐκ ἂν ἐσκεψάμεθα πρότερον εἴτε διδακτὸν εἴτε
5 οὐ διδακτὸν ἢ ἀρετῇ, πρὶν ὅ τι ἐστὶν πρῶτον ἐζητήσαμεν αὐτό· ἐπειδὴ δὲ σὺ σαυτοῦ μὲν οὐδ' ἐπιχειρεῖς ἄρχειν, ἵνα δὴ ἐλεύθερος ἦς, ἐμοῦ δὲ ἐπιχειρεῖς τε ἄρχειν καὶ ἄρχεις, συγχωρήσομαί σοι
e — τί γὰρ χρὴ ποιεῖν; — ἔοικεν οὖν σκεπτέον εἶναι ποῖόν τί ἐστὶν ὁ μήπω ἴσμεν ὅ τι ἐστίν. εἰ μὴ τι οὖν ἀλλὰ σμικρόν γέ μοι τῆς

MEN. Εἶναι φανερό.

ΣΩ. Ἐπομένως, ἂν ἡ ἀλήθεια γιὰ ὅ,τι ἰσχύει ὑπάρχει πάντα στὴν ψυχὴ, ἡ ψυχὴ θὰ εἶναι ἀθάνατη. Δὲν θὰ πρέπει συνεπῶς νὰ πάρεις θάρρος, καὶ αὐτὸ ποὺ τυχαίνει νὰ μὴ γνωρίζεις τώρα — ποὺ σημαίνει αὐτὸ ποὺ δὲν θυμάσαι — νὰ ἐπιχειρεῖς νὰ τὸ ἀναζητήσεις καὶ νὰ τὸ ἀναμνησθεῖς;

MEN. Μοῦ φαίνεται πῶς καλὰ τὰ λές, Σωκράτη· δὲν ξέρω πῶς τὰ καταφέρνεις.⁵⁶

ΣΩ. Κι ἐμένα ἔτσι μοῦ φαίνεται, Μένων. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα δὲν θὰ μποροῦσα νὰ τὰ διαβεβαιώσω ἐντελῶς· ὅμως ὅτι μὲ τὸ νὰ θεωροῦμε ὅτι πρέπει νὰ ἀναζητᾶ κανεὶς αὐτὰ ποὺ δὲν ξέρει θὰ εἴμαστε καλύτεροι καὶ γενναιότεροι καὶ λιγότερο ὀκνηροὶ ἀπ' ὅ,τι ἂν θὰ πιστεύαμε πῶς αὐτὰ ποὺ δὲν γνωρίζουμε δὲν μποροῦμε καὶ νὰ τὰ βροῦμε καὶ πῶς δὲν θὰ πρέπει οὔτε νὰ τὰ ἀναζητοῦμε, γι' αὐτὸ, ἂν εἶχα τὴ δυνατότητα, θὰ ἔδινα μάχη καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα.

MEN. Καὶ τοῦτο μοῦ φαίνεται πῶς τὸ λές καλὰ, Σωκράτη.

ΣΩ. Θέλεις λοιπόν, μιὰ καὶ εἴμαστε σύμφωνοι πῶς πρέπει κανεὶς νὰ ἀναζητᾶ γι' αὐτὸ ποὺ δὲν ξέρει, νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ ἀναζητήσουμε μαζὶ τί εἶναι ἡ ἀρετὴ;

MEN. Βεβαίως. Ὅμως ὄχι, Σωκράτη· ἐγὼ μὲ μεγαλύτερη εὐχαρίστηση θὰ ἐξέταζα καὶ θὰ ἄκουγα γι' αὐτὸ ποὺ ρώτησα στὴν ἀρχή, ἂν δηλαδὴ θὰ πρέπει νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἀρετὴ ὡς κάτι ποὺ εἶναι διδακτό, ἢ ὡς κάτι ἀπὸ τὴ φύση, ἢ ὡς κάτι ποὺ μὲ κάποιον ἄλλο τρόπο, τέλος πάντων, ἔρχεται στοὺς ἀνθρώπους.⁵⁷

ΣΩ. Ἄν κυβερνοῦσα ὄχι μόνο τὸν ἑαυτὸ μου, Μένων, ἀλλὰ κι ἐσένα, τότε ποτὲ δὲν θὰ ἐξετάζαμε πρῶτα ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ ἢ μὴ διδακτὴ, προτοῦ νὰ ἐξετάσουμε τί εἶναι. Ἐφόσον ὅμως ἐσὺ οὔτε ποὺ κάνεις προσπάθεια νὰ ἐξουσιάσεις τὸν ἑαυτὸ σου, ἔτσι ὥστε νὰ εἶσαι ἐλεύθερος, ἐνῶ ἐμένα προσπαθεῖς νὰ μὲ ἐξουσιάσεις — καὶ μὲ ἐξουσιάζεις —, θὰ ὑποχωρήσω — τί νὰ κάνω; Φαίνεται λοιπόν πῶς ἔχουμε νὰ ἐξετάσουμε τί λογῆς εἶναι κάτι ποὺ δὲν ξέρομε ἀκόμη τί εἶναι. Τουλάχιστον ὅμως

ἀρχῆς χάλασον, καὶ συγχώρησον ἐξ ὑποθέσεως αὐτὸ σκο-
 πείσθαι, εἴτε διδακτὸν ἔστιν εἴτε ὅπως οὖν. λέγω δὲ τὸ ἐξ ὑπο-
 5 θέσεως ὧδε, ὡς περὶ οἱ γεωμέτραι πολλάκις σκοποῦνται, ἐπει-
 δάν τις ἔρηται αὐτούς, οἷον περὶ χωρίου, εἰ οἷόν τε ἐς τόνδε τὸν
 87 κύκλον τόδε τὸ χωρίον τρίγωνον ἐνταθῆναι, εἶποι ἂν τις ὅτι
 “Οὐπω οἶδα εἰ ἔστιν τοῦτο τοιοῦτον, ἀλλ’ ὡς περὶ μὲν τινα ὑπό-
 θεσειν προὔργου οἶμαι ἔχειν πρὸς τὸ πρᾶγμα τοιάνδε· εἰ μὲν
 5 ἔστιν τοῦτο τὸ χωρίον τοιοῦτον οἷον παρὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῦ
 γραμμὴν παρατείναντα ἐλλείπειν τοιούτω χωρίῳ οἷον ἂν αὐτὸ
 τὸ παρατεταμένον ἦ, ἄλλο τι συμβαίνειν μοι δοκεῖ, καὶ ἄλλο
 αὖ, εἰ ἀδύνατόν ἐστιν ταῦτα παθεῖν. ὑποθέμενος οὖν ἐθέλω εἰ-
 b πείν σοι τὸ συμβαῖνον περὶ τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κύ-
 κλον, εἴτε ἀδύνατον εἴτε μή.” οὕτω δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς ἡμεῖς,
 ἐπειδὴ οὐκ ἴσμεν οὐθ’ ὅ τι ἐστὶν οὐθ’ ὅποιόν τι, ὑποθέμενοι αὐτὸ
 σκοπῶμεν εἴτε διδακτὸν εἴτε οὐ διδακτὸν ἔστιν, ὧδε λέγοντες·
 5 Εἰ ποῖόν τι ἔστιν τῶν περὶ τὴν ψυχὴν ὄντων ἀρετῆ, διδακτὸν
 ἂν εἴη ἢ οὐ διδακτὸν; πρῶτον μὲν δὴ εἰ ἔστιν ἀλλοῖον ἢ οἷον ἐπι-
 στημῆ, ἄρα διδακτὸν ἢ οὐ, ἢ ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν, ἀναμνηστὸν —
 c διαφερέτω δὲ μηδὲν ἡμῖν ὀποτέρῳ ἂν τῷ ὀνόματι χρώμεθα —
 ἀλλ’ ἄρα διδακτὸν; ἢ τοῦτό γε παντὶ δήλον, ὅτι οὐδὲν ἄλλο δι-
 δάσκειται ἀνθρωπος ἢ ἐπιστήμην;

MEN. Ἐμοιγε δοκεῖ.

5 ΣΩ. Εἰ δέ γ’ ἔστιν ἐπιστήμη τις ἢ ἀρετῆ, δήλον ὅτι διδακτὸν
 ἂν εἴη.

MEN. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Τούτου μὲν ἄρα ταχὺ ἀπηλλάγμεθα, ὅτι τοιοῦδε μὲν
 ὄντος διδακτὸν, τοιοῦδε δ’ οὐ.

10 MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, δεῖ σκέψασθαι πότερόν ἐστιν
 ἐπιστήμη ἢ ἀρετῆ ἢ ἀλλοῖον ἐπιστήμης.

χαλάρωσε λιγάκι τὴν ἐξουσία σου, κι ἐπίτρεψε νὰ ἐξετάσουμε ὑποθετικά τὸ ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ ἢ ὅτιδήποτε ἄλλο. Μὲ τὸ «ὑποθετικά» ἐννοῶ ὅπως ἀκριβῶς ἐξετάζουν οἱ γεωμέτρεις: ἅμα τοὺς ρωτῆσει κανεὶς, λ.χ., γιὰ ἓνα ἐπίπεδο σχῆμα, ἂν τὸ σχῆμα αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐγγραφεῖ ὡς τρίγωνο σὲ ἓναν δεδομένο κύκλο, τότε θὰ ἔλεγε κανεὶς τοὺς πῶς: «Δὲν ξέρω ἀκόμη ἂν αὐτὸ εἶναι τέτοιο ὥστε νὰ ἐγγράφεται, ὅμως νομίζω πῶς ἔχω μιὰ κάποιου εἴδους ὑπόθεση ποὺ θὰ μᾶς βοηθήσει στὸ ζήτημα: ἂν τὸ σχῆμα τοῦτο εἶναι τέτοιο ὥστε, ἂν τὸ βάλουμε κατὰ μῆκος τῆς δεδομένης διαμέτρου τοῦ κύκλου, νὰ ὑπολείπεται κατὰ ἓνα ἐπίπεδο σχῆμα ὅμοιο σὰν αὐτὸ ποὺ βάλουμε κατὰ μῆκος, τότε νομίζω ὅτι ἔπεται ἓνα πράγμα, καὶ ἄλλο πάλι ἂν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἰσχύει αὐτό. Θὰ σοῦ ἀπαντήσω λοιπὸν τί γίνεται μὲ τὴν ἐγγραφή του στὸν κύκλο, ἂν εἶναι ἀδύνατη ἢ ὄχι, χρησιμοποιώντας μιὰν ὑπόθεση».⁵⁸ Ἔτσι κι ἐμεῖς γιὰ τὴν ἀρετὴ: ἀφοῦ δὲν ξέρουμε οὔτε τί εἶναι οὔτε τί λογῆς, θὰ ἐξετάσουμε τὸ ζήτημα ἂν εἶναι διδακτὴ ἢ ὄχι κάνοντας μιὰν ὑπόθεση. Θὰ ποῦμε: «Ἄν ἡ ἀρετὴ εἶναι ποιό ἀπ' ὅλα ὅσα ἐνυπάρχουν στὴν ψυχὴ, τότε θὰ εἶναι διδακτὴ ἢ ὄχι διδακτὴ;». Καὶ πρῶτον, ἂν εἶναι κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὴ γνώση, τότε θὰ εἶναι διδακτὴ — ἢ, ὅπως εἶπαμε μόλις πρὶν, «ἀναμνηστὴ», ἃς μὴ μᾶς νοιάζει ποιὸν ἀπὸ τοὺς δύο χαρακτηρισμοὺς θὰ χρησιμοποιήσουμε — ἢ ὄχι; Θὰ εἶναι λοιπὸν διδακτὴ; Μὰ εἶναι προφανὲς στὸν καθένα, πῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν διδάσκεται τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γνώση.

MEN. Ἔτσι πιστεύω.

ΣΩ. Καὶ ἂν πάλι ἡ ἀρετὴ εἶναι κάποια γνώση, τότε εἶναι φανερό πῶς θὰ εἶναι διδακτὴ.

MEN. Πῶς ἀλλιῶς;

ΣΩ. Ὡστε τελειώσαμε γρήγορα μὲ τὸ θέμα αὐτό, ὅτι δηλαδή, ἂν εἶναι ἔτσι, τότε εἶναι διδακτὴ, ἀλλιῶς ὄχι.⁵⁹

MEN. Βέβαια.

ΣΩ. Πρέπει τώρα νὰ ἐξετάσουμε αὐτὸ ποὺ ἔπεται: τὸ ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι γνώση ἢ κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὴ γνώση.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μήτε οἱ σοφισταὶ μήτε οἱ αὐτοὶ καλοὶ καγαθοὶ ὄντες διδάσκαλοί εἰσι τοῦ πράγματος, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ἄλλοι γε;

MEN. Οὐ μοι δοκεῖ.

c ΣΩ. Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί;

MEN. Δοκεῖ μοι ἔχειν ὡς λέγεις.

ΣΩ. Ὁμολογήκαμεν δέ γε, πράγματος οὐ μήτε διδάσκαλοι μήτε μαθηταὶ εἶεν, τοῦτο μὴ διδακτὸν εἶναι;

5 MEN. Ὁμολογήκαμεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀρετῆς οὐδαμοῦ φαίνονται διδάσκαλοι;

MEN. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἰ δέ γε μὴ διδάσκαλοι, οὐδὲ μαθηταί;

MEN. Φαίνεται οὕτως.

10 ΣΩ. Ἀρετὴ ἄρα οὐκ ἂν εἴη διδακτὸν;

d MEN. Οὐκ ἔοικεν, εἴπερ ὀρθῶς ἡμεῖς ἐσκέμεθα. ὥστε καὶ θαυμάζω δὴ, ὦ Σώκρατες, πότερόν ποτε οὐδ' εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἢ τίς ἂν εἴη ὁ τρόπος τῆς γενέσεως τῶν ἀγαθῶν γιγνομένων.

5 ΣΩ. Κινδυνεύομεν, ὦ Μένων, ἐγὼ τε καὶ σὺ φαῦλοί τινες εἶναι ἄνδρες, καὶ σέ τε Γοργίας οὐχ ἱκανῶς πεπαιδευκέναι καὶ ἐμέ Πρόδικος.

e παντὸς μᾶλλον οὖν προσεκτέον τὸν νοῦν ἡμῶν αὐτοῖς, καὶ ζητητέον ὅστις ἡμᾶς ἐνὶ γέ τῳ τρόπῳ βελτίους ποιήσει· λέγω δὲ ταῦτα ἀποβλέψας πρὸς τὴν ἄρτι ζήτησιν, ὡς ἡμᾶς ἔλαθεν καταγελάστως ὅτι οὐ μόνον ἐπιστήμης ἡγουμένης ὀρθῶς τε καὶ εὖ τοῖς ἀνθρώποις πράττεται τὰ πράγματα, ἢ ἴσως καὶ διαφεύγει ἡμᾶς τὸ γινῶναι τίνα ποτὲ τρόπον γίνονται οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.

5 οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.

MEN. Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες;

97 ΣΩ. Ὡδε· ὅτι μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας δεῖ ὠφελίμους εἶναι, ὀρθῶς ὠμολογήκαμεν τοῦτό γε ὅτι οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι· ἢ γάρ;

c4 μὴ F: μῆτε BTW: μῆδὲ Bekker, Burnet

d3 ὁ F: om. BTW Burnet

e4 ἢ Madvig: ἢ c Λ

MEN. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὅτι γε ὠφέλιμοι ἔσονται, ἂν ὀρθῶς ἡμῖν ἡγῶνται τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦτό που καλῶς ὠμολογοῦμεν;

5 MEN. Ναί.

ΣΩ. Ὅτι δ' οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἡγεῖσθαι, ἐὰν μὴ φρόνιμος ᾖ, τοῦτο ὁμοιοῖ ἔσμεν οὐκ ὀρθῶς ὠμολογηκόσιν.

MEN. Πῶς δὴ [ὀρθῶς] λέγεις;

ΣΩ. Ἐγὼ ἐρῶ. <εἶ> τις εἰδὼς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Λάρισαν ἢ
10 ὅποι βούλει ἄλλοσε βαδίζοι καὶ ἄλλοις ἡγοῖτο, ἄλλο τι ὀρθῶς ἂν καὶ εὖ ἡγοῖτο;

MEN. Πάνυ γε.

b ΣΩ. Τί δ' εἴ τις ὀρθῶς μὲν δοξάζων ἤτις ἐστὶν ἡ ὁδός, ἐληλυθὼς δὲ μὴ μηδ' ἐπιστάμενος, οὐ καὶ οὗτος ἂν ὀρθῶς ἡγοῖτο;

MEN. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ ἕως γ' ἂν που ὀρθὴν δόξαν ἔχη περὶ ὧν ὁ ἕτερος ἐπι-
5 στήμην, οὐδὲν χείρων ἡγεμῶν ἔσται, οἰόμενος μὲν ἀληθῆ, φρονῶν δὲ μὴ, τοῦ τοῦτο φρονούντος.

MEN. Οὐδὲν γάρ.

ΣΩ. Δόξα ἄρα ἀληθῆς πρὸς ὀρθότητα πράξεως οὐδὲν χείρων ἡγεμῶν φρονήσεως· καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ νυνδὴ παρελείπομεν ἐν
c τῇ περὶ τῆς ἀρετῆς σκέψει ὁποῖόν τι εἶη, λέγοντες ὅτι φρόνησις μόνον ἡγεῖται τοῦ ὀρθῶς πράττειν· τὸ δὲ ἄρα καὶ δόξα ἦν ἀληθῆς.

MEN. Ἐοικέ γε.

5 ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα ἤττον ὠφέλιμόν ἐστιν ὀρθὴ δόξα ἐπιστήμης.

MEN. Τοσοῦτω γε, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐπιστήμην ἔχων αἰεὶ ἂν ἐπιτυχάνοι, ὁ δὲ τὴν ὀρθὴν δόξαν τοτὲ μὲν ἂν τυγχάνοι, τοτὲ δ' οὔ.

a8 []Schanz a9 εἴ τις εἰδὼς Venetus 189: τις εἰδὼς BTP: τις δ' εἰδὼς W: <εἶ> εἰδὼς Burnet

MEN. Ναί.

ΣΩ. Καί τὸ ὅτι θὰ εἶναι ἐπωφελεῖς ἂν κυβερνοῦν σωστά τις ὑποθέσεις μας, δὲν κάναμε καλά πού τὸ δεχτήκαμε;

MEN. Ναί.

ΣΩ. Ὅμως τὸ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κυβερνήσει κανεὶς σωστά ἂν δὲν ἔχει φρόνηση, αὐτὸ μοιάζει νὰ μὴν τὸ δεχτήκαμε σωστά.⁸⁷

MEN. Τί ἐννοεῖς;

ΣΩ. Θὰ σοῦ πῶ. Ἄν κανεὶς, γνωρίζοντας τὸ δρόμο γιὰ τὴ Λάρισα ἢ γιὰ ὅπουδήποτε ἄλλοῦ, τὸν παίρνει καὶ ὁδηγεῖ καὶ ἄλλους, δὲν θὰ τοὺς ὁδηγεῖ σωστά καὶ καλά;

MEN. Ἀσφαλῶς.

ΣΩ. Καὶ ἂν κάποιος, χωρὶς νὰ ἔχει πάει οὔτε νὰ γνωρίζει ποίος εἶναι ὁ δρόμος, ἔχει σωστὴ γνώμη γι' αὐτόν, δὲν θὰ τοὺς ὁδηγεῖ κι ἐκεῖνος σωστά;

MEN. Βέβαια.

ΣΩ. Κι ἐφόσον θὰ ἔχει σωστὴ γνώμη γιὰ ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἄλλος ἔχει γνώση, θὰ εἶναι ἐξίσου καλὸς ὁδηγὸς μὲ ἐκεῖνον πού τὰ γνωρίζει, ἀφοῦ θὰ πιστεύει τὴν ἀλήθεια δίχως νὰ τὴν γνωρίζει.

MEN. Ναί, ἐξίσου.

ΣΩ. Ἐπομένως, ἡ σωστὴ γνώμη δὲν εἶναι καθόλου χειρότερος ὁδηγὸς ἀπὸ τὴ φρόνηση ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα μιᾶς πράξης. Καὶ αὐτὸ εἶναι πού παραλείψαμε προηγουμένως στὴν ἔρευνά μας γιὰ τὸ τί λογῆς εἶναι ἡ ἀρετή, ὅταν εἴπαμε πὼς μόνον ἡ φρόνηση καθοδηγεῖ τὴν ὀρθὴν πράξη. Γιατὶ βλέπουμε πὼς ὑπάρχει καὶ ἡ σωστὴ γνώμη.

MEN. Ἔτσι φαίνεται.

ΣΩ. Ἐπομένως ἡ σωστὴ γνώμη εἶναι ἐξίσου ἐπωφελὴς μὲ τὴ γνώση.

MEN. Μὲ μόνη διαφορὰ, Σωκράτη, ὅτι αὐτὸς πού ἔχει γνώση θὰ πετυχαίνει πάντα, ἐνῶ ἐκεῖνος πού ἔχει σωστὴ γνώμη ἄλλοτε θὰ πετυχαίνει κι ἄλλοτε ὄχι.

10 ΣΩ. Πῶς λέγεις; ὁ αἰὲ ἔχων ὀρθὴν δόξαν οὐκ αἰὲ ἂν τυγχάνοι, ἕωσπερ ὀρθὰ δοξάζοι;

d ΜΕΝ. Ἀνάγκη μοι φαίνεται· ὥστε θαυμάζω, ὦ Σώκρατες, τούτου οὕτως ἔχοντος, ὅτι δὴ ποτε πολὺ τιμωτέρα ἢ ἐπιστήμη τῆς ὀρθῆς δόξης, καὶ δι' ὅ τι τὸ μὲν ἕτερον, τὸ δὲ ἕτερόν ἐστιν αὐτῶν.

ΣΩ. Οἶσθα οὖν δι' ὅ τι θαυμάζεις, ἢ ἐγὼ σοι εἶπω;

5 ΜΕΝ. Πάνυ γ' εἶπέ.

ΣΩ. Ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασι οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν· ἴσως δὲ οὐδ' ἐστιν παρ' ὑμῖν.

ΜΕΝ. Πρὸς τί δὲ δὴ τοῦτο λέγεις;

10 ΣΩ. Ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ἦ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει.

e ΜΕΝ. Τί οὖν δὴ;

98 ΣΩ. Τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένων μὲν ἐκτῆσθαι οὐ πολλῆς τιнос ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἀνθρωπον — οὐ γὰρ παραμένει — δεδεμένον δὲ πολλοῦ ἄξιον· πάνυ γὰρ καλὰ τὰ ἔργα ἐστίν. πρὸς τί οὖν δὴ λέγω ταῦτα; πρὸς τὰς δόξας τὰς ἀληθεῖς. καὶ γὰρ αἱ δόξαι αἱ ἀληθεῖς, ὅσον μὲν ἂν χρόνον παραμένωσι, καλὸν τὸ χρήμα καὶ πάντ' ἀγαθὰ ἐργάζονται· πολλὴν δὲ χρόνον οὐκ ἐθέλουσι παραμένειν, ἀλλὰ δραπετεύουσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε οὐ πολλοῦ ἄξιαί εἰσιν, ἕως ἂν τις αὐτὰς δῆση αἰτίας λογισμῶ. τοῦτο δ' ἐστίν, ὦ Μένων ἐταῖρε, ἀνάμνησις, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν ὡμολόγηται. ἐπειδὴν δὲ δεθῶσι, πρῶτον μὲν ἐπιστήμαι γίνονται, ἔπειτα μόνιμοι· καὶ διὰ ταῦτα δὴ τιμώτερον ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης ἐστίν, καὶ διαφέρει δεσμῶ ἐπιστήμη ὀρθῆς δόξης.

ΜΕΝ. Νῆ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔοικεν τοιούτῳ τινί.

b ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ ἐγὼ ὡς οὐκ εἰδὼς λέγω, ἀλλὰ εἰκάζων· ὅτι δὲ ἐστίν τι ἄλλοιον ὀρθὴ δόξα καὶ ἐπιστήμη, οὐ πάνυ μοι δοκῶ τοῦτο εἰκάζειν, ἀλλ' εἶπερ τι ἄλλο φαίην ἂν εἰδέναί — ὀλίγα δ' ἂν φαίην — ἐν δ' οὖν καὶ τοῦτο ἐκείνων θεῖην ἂν ὦν οἶδα.

ΣΩ. Τί θεός νὰ πεῖς; Αὐτὸς ποὺ ἔχει σωστὴ γνώμη δὲν θὰ πετυχαίνει πάντα, ἐφόσον ἡ γνώμη του εἶναι σωστὴ;

MEN. Μοῦ φαίνεται ἀναγκαῖο. Κι ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, ἀναρωτιέμαι, Σωκράτη, γιατί ἡ γνώση θεωρεῖται τόσο πιὸ πολυτίμη ἀπὸ τὴ σωστὴ γνώμη, καὶ γιὰ ποιὸν λόγο αὐτὰ τὰ δύο διαφέρουν.⁸⁸

ΣΩ. Λοιπὸν; Ξέρεις γιὰ ποιὸν λόγο παραξενεύεσαι, ἢ νὰ σοῦ πῶ;

MEN. Πές μου, σὲ παρακαλῶ.

ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲν ἔχεις προσέξει τὰ ἀγάλματα τοῦ Δαιδάλου· μὰ ἴσως καὶ νὰ μὴν ἔχετε στὰ μέρη σας.

MEN. Γιατί τὸ λές αὐτό;

ΣΩ. Διότι καὶ αὐτά, ἂν δὲν εἶναι δεμένα, τὸ σκάνε καὶ φεύγουν, ἂν ὅμως εἶναι δεμένα μένουν ἐκεῖ ποὺ βρίσκονται.

MEN. Καὶ τί μ' αὐτό;

ΣΩ. Τὸ νὰ ἀποκτήσει κανεὶς ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔργα δὲν ἀξίζει καὶ πολὺ, ὅπως κι ἓναν δραπέτη δούλο —γιατί δὲν τοῦ μένει—, ἐνῶ ἂν εἶναι δεμένο ἀξίζει πολλὰ. Ἀφοῦ εἶναι ὑπέροχα δημιουργήματα. Γιατί τώρα τὰ λέω αὐτά; Γιὰ τίς ἀληθεῖς γνώμες. Διότι καὶ οἱ ἀληθεῖς γνώμες, ὅσον καιρὸ μένουν, εἶναι ἀπόκτημα ὠραῖο καὶ κάνουν ὅλα τὰ καλά. Ὅμως δὲν μένουν γιὰ πολὺν καιρὸ, ἀλλὰ δραπετεύουν ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ· κι ἔτσι δὲν ἀξίζουν πολλὰ πράγματα, μέχρις ὅτου κανεὶς τίς δέσει μὲ ἓναν ὑπολογισμό τῆς αἰτίας. Καὶ τοῦτο εἶναι, φίλε Μένων, ἀνάμνηση, ὅπως ἔχουμε δεχτεῖ προηγουμένως. Ὅταν ὅμως δεθοῦν, γίνονται γνώσεις καὶ μόνιμες. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο λοιπὸν ἡ γνώση εἶναι πολυτιμότερη ἀπὸ τὴ σωστὴ γνώμη: ἡ γνώση διαφέρει ἀπὸ τὴ σωστὴ γνώμη κατὰ τὸν δεσμό.⁸⁹

MEN. Κάπως ἔτσι φαίνεται νὰ 'ναι, μὰ τὸν Δία, Σωκράτη.

ΣΩ. Καὶ βέβαια, ἐγὼ μιλάω σὰν κάποιος ποὺ δὲν ξέρει ἀλλὰ κάνει εἰκασίες. Ὅμως, τὸ ὅτι ἡ σωστὴ γνώμη εἶναι κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ τὴ γνώση, αὐτὸ δὲν θεωρῶ πῶς εἶναι ἀπλὴ εἰκασία: ἂν πῶ ὅτι γνωρίζω κάτι —καὶ εἶναι λίγα αὐτὰ γιὰ τὰ ὁποῖα θὰ τὸ ἔλεγα—, θὰ ἔβαζα κι αὐτὸ ἀνάμεσα σὲ ἐκεῖνα ποὺ γνωρίζω.